

VIII. FEJEZET.

A BŰNJELEK LEÍRÁSA ÉS AZONOSÍTÁSA.

1.

A bűnjelleírás megszerkesztése.

A) A bűnjelleírás jelentősége.

A bűncselekmények nyomozásánál a bűnjeleknek (élettelen tárgyaknak és állatoknak) — mint tárgyi jellegű adatoknak — a nyomokhoz hasonlóan igen fontos szerepük van. A bűnjeleknek azonban rendszerint csupán elenyésző csekély része jut mindjárt a nyomozás kezdetén a nyomozó csendőr kezébe, zömüket (amelyeket az ismert vagy ismeretlen tettes magával vitt), különösen vagyon elleni bűncselekményeknél, éppen a nyomozás hivatott megszerezni. A megszerzés sikerének egyik döntő tényezője a *szabatos és találó bűnjelleírás*.

A helyes leírás a bűnjelek megszerzésén, mint öncélon túlmenően, különösen, ha azt nemcsak a szűkebb értelemben vett bűnjelekre alkalmazzuk, a nyomozás számára számtalan egyéb előnyt is biztosít. Így: a szökésben levő tettes sokszor nem személyleírása vagy fényképe, hanem ruházata, a nála levő tárgyak vagy a vele levő állatok felismerése révén kerül kézre. A felismerés, a véletlentől eltekintve, csak akkor lehetséges, ha a leírás szabatos és találó volt. Gyanús egyéneknél, gyanús körülmények között talált tárgyak, állatok szakszerű leírásának közzététele útján (Nyé. VIII. fejezet „Talált tárgyak“) ismeretlen sértettekhez juthatunk és az ország másik végében elkövetett, eddig még kiderítetlen bűncselekményekre deríthetünk fényt. Ismeretlen hulla kilétének megállapítását már nem egyszer a ruházata és a nála levő tárgyak szakszerű leírásának közzététele tette lehetővé. Elvesztett tárgyak leginkább szakszerű leírásuk révén juthatnak vissza jogos tulajdonosuk birtokába.

A bűnjelleírás fontosságát a Szut. 448. pontja is kiemeli, amidőn kötelességévé teszi a csendőrnek, hogy az őrizetbe vett tárgyakat egyenként és olyan részletesen írja le, hogy azonosságuk iránt kétség ne merülhessen fel. E rendelkezés azt kívánja biztosítani, hogy az eljárás folyamán a bűnjelek össze ne keveredjenek, de azt is, hogy a bűnjeleket ne lehessen kicserélni, vagy rajtuk változásokat eszközölni. A pontos leírás biztosítékot nyújt arra, hogy az a bűnjel, amely a főtárgyalás asztalára kerül, azonos azzal, amelyet a nyomozó csendőr az eljárás legelején őrizetbe vett.

B) A bűnjelleírás általános elvei és módjai.

A bűnjelleírás (tárgy- és állatleírás) akkor felel meg a célnak, ha a leírandó tárgyat (állatot) jellegzetes ismérveinek kiragadásával, szabatosan és találóan akként határozza meg, hogy a leírás alapján a kérdéses tárgyat (állatot)

felismerni és azonosítani — vagyis minden más hasonló tárgytól (állattól) kétségtelenül megkülönböztetni — lehet.

A bűnjelleírás akkor sikerül a legjobban, ha a leírást szerkesztő beleképzi magát annak a helyzetébe, akinek a leírás alapján a kérdéses tárgyat felismernie és azonosítania kell.

A fősúlyt a személyleíráshoz hasonlóan a *sajátosságokra* és a *különös ismertetőjelekre* kell vetni. Az általános ismérvek inkább csak a felismerést könnyítik meg; az azonosítást majdnem kizárólag a sajátosságok és különös ismertetőjelek teszik lehetővé.

Pl. A járőr országos vásáron lopott tehenet keres. A tehen külseje a leírás szerint: 5 éves, jóhúsban levő, szimentáli fajta, friss tejelő, piros-tarka tehen, feje és lábai fehérek, fülei pirosak. Különös jegyei és ismertetőjelei: bal fülére „O. G.” betűk vannak tetoválva, jobb szarvába H. betű van beégetve. A járőr a vásárra felhajtott szarvasmarhák közül először csak az általános ismérvekről (küllem) ismeri fel a hasonló állatokat, ezeket azután alaposan szemügyre veszi és keresi rajtuk a különös ismertetőjeleket, amelyek segítségével a keresett és feltalált tehen azonosságát teszi vizsgálat tárgyává.

A felismerés csupán tájékoztat. Kétségtelen bizonyosságot az azonosság tekintetében azonban csak az összes ismérvek egybevetésével nyerhetünk akkor, ha azok megegyeznek. Az azonosság bizonyossága egyenes arányban emelkedik az azonossági pontok számával és egyenkénti értékével.

Pl úgynevezett fehér aranyból készült 2 mm vastag, 4 mm széles, keresztmetszetben féllencse alakját mutató, karikagyűrű sok van. Ezek között azonban már jóval kevesebb azoknak az egyébként teljesen hasonló gyűrűknek a száma, amelyeknek belső oldalába „Józi” van bevésve. Még kevesebb olyan gyűrű létezhet, amelyekben a „Józi” név mellett „és Juliska” bevésés látható, csupán néhány lehet olyan, amelyben ezenfelül „1936 március 27-én” is be van vésve és emberi számítás szerint csak egyetlen olyan gyűrű lehet, amelyen a felsoroltakon kívül különös ismertetőjelként forrasztás nyoma látható, amely az „1936” évszám „3”-as és „6”-os számjegye között fut keresztül.

Mind a felismerés, mind az azonosítás szempontjából nagy figyelmet kell fordítani azokra az ismérvekre, amelyek egyáltalán *nem*, vagy csak *nehéz* változtathatók meg.

Bűnjelleírás a csendőr kétféle módon készíthet:

1. a leírást közvetlen megfigyelése alapján, tehát előtte álló tárgyról (állatról) készíti, pl talált, vagy gyanús, őrizetbe vett tárgyról (állatokról), vagy

2. a leírást mások bemondása alapján (tulajdonos, tanú) kell meg szerkesztenie. (Ez történik az esetek túlnyomó részében.)

1. Leírás közvetlen megfigyelés alapján.

Ebben az esetben a leírás jósága kizáróan a leírást szerkesztő csendőr *hozzáértésén és alaposságán* múlik.

A hozzáértés azt biztosítja, hogy a csendőr a leírandó tárgyat (állatot) helyesen tudja meghatározni (mi az, amit le akar írni) és a leírás-hoz a legjellemzőbb ismérveket kiragadja.

Az alaposság révén éri el a csendőr, hogy a leírás teljes legyen, vagyis abból semmi lényeges ki ne maradjon.

Hozzáértésre a csendőr általános ismereteinek folytonos bővítésével s a tárgy- és állatleírás folytonos gyakorlásával tehet szert. Bő áruismeretekhez a csendőr olyan módon juthat, hogy a kézmű- és gyáripari cikkek termelő helyein (műhelyek, gyárak) érdeklődik a termékek előállítására iránt, továbbá úgy, hogy különböző árjegyzékeket gyűjt és azokat gyakran lapozgatja. Ezzel nemcsak bő áruismeretre tesz szert, hanem megismeri az egynemű cikkek közötti különbségeket (ankerszerkezetű, hengerszerkezetű zsebóra) és a különbségeket kitevő egyes részek szakszerű elnevezéseit is, pl sítalpknál: Hicory-sí: Bilgeri-, Huitfeld-, Lilienfeld-, Szepes- stb. kötés.

A leírandó tárgyak és állatok sokféleségét tekintve azonban a csendőr tökéletes hozzáértésre sohasem tehet szert. Ezért minden olyan esetben, midőn fontos bűnjelekről van szó, amelyek leírásához a hozzáértése nem elegendő, *szakértőt* kell igénybe vennie.

A leírandó tárgy (állat) minemősége határozza meg, hogy szakértőként kit vegyen igénybe. Ilyenek lehetnek: kereskedők, iparosok, technikusok (gépész, gépkocsivezető), állatorvos, képzett gazda stb. Pl gyanús embernél talált kegyeszerék leírásánál a pap, kegyeszerárus, gépkocsiknál: az úrvezető, soffőr, gépjavitó-műhelytulajdonos, ékszerknél az ékszerész, ruháknál a szabó, kutyánál, a tapasztalt vadász, állatorvos, ebtenyésztő stb. segítheti ki szakértelmével a csendőrt.

Az *alaposságot* hasonló eljárás biztosítja, mint amilyent az adatvizsgálatnál alkalmazunk. A leírandó tárgyat gondolatban alkatrészeire kell bontani, azután a leírást valahol megkezdve, következetesen sorban haladva, kell végrehajtani. Csupán ez a rendszeresség nyújt biztosítékot arra, hogy a leírás alól semmi sem maradjon ki.

2. Leírás bemondás alapján.

A bemondás alapján történő leírásnál a nyomozó csendőr a bemondó (tulajdonos, tanú) emlékezetére és az esetleg birtokában levő olyan adatokra van utalva, amelyeket a leírásnál felhasználhat. A bemondás alapján való leírás nehéz, mert az emberi megfigyelőképesség általában rossz. Gyakori, hogy a tulajdonos olyan tárgyról, amely évek óta birtokában van, csupán igen hézagos leírást tud nyújtani. Hozzájárul ehhez az is, hogy nem szakember nem tudja megítélni, hogy a leírás szempontjából mi a lényeges és nem ismeri a leírandó tárgy alkatrészeinek szakszerű elnevezéseit sem.

A nyomozó csendőr feladata a bemondó emlékezetét, a leírandó tárgynál elképzelhető összes fontos ismérvek felsorolásával, serkenteni. A csendőr ne várjon kész leírást, mert ilyet nem igen kap. A leírás elemeit a bemondóhoz intézett részletkérdésekkel kell belőle kiszedni. Sajátossági jegyekhez, különös ismertetőjelekhez meg éppen csak ezen az úton juthatunk.

A leírást bemondó személy emlékezetének serkentésére bevált módszer: ha módunkban áll, a leírni óhajtott tárgyhoz hasonló több más tárgyat felmutatni. Ez történhet természetben: pl órás-, ékszerészkirakat stb. megsejmlélésével, vagy pedig a már említett árjegyzék gyűjtemények ábráinak bemutatásával. Lehet, hogy a tanú azt, amit nem tudott leírni, meg tudja mutatni.

A leírást bemondó személy birtokában lehetnek olyan adatok, amelyek a leírásnál felhasználhatók. Ezekre vonatkozólag mindig kérdést kell

hozzá intézni. Érdeklődni kell számlák, feljegyzések, szállítójegyek, levelezés (pl a szállító céggel), rajz, fénykép stb. létezése iránt. Személyekről készült fényképekről (főleg a negativról), óraláncot, nyakkendőötűt, szövetmintát esetleg ki is lehet nagyítani.

Fontos bűnjelek leírásánál gyakran előfordul, hogy a bemondó által szolgáltatott adatok nem kielégítőek. Ilyenkor a bűnjel származásának megállapítása után a szállító cégnél, gyárnál, iparosnál, gazdaságnál, előző tulajdonosnál megejtendő puhatolással kell a még hiányzó adatok beszerzésére törekedni. Ha azonban a leírandó tárgy valamelyik ismérévére nézve semmiképen sem lehet adatot beszerezni, a hiányt természetesen nem szabad következtetéssel vagy feltevéssel pótolni, mert ez súlyos zavart okozhat.

Olyan esetekben, amikor a tulajdonos (tanú) bemondása valamely leírandó adatra vonatkozólag ingadozó, vagy bizonytalan, ennek a körülménynek a leírásánál „állítólag“, „valószínűleg“ szavak használatával vagy a leíró jelző mögé zárójelbe helyezett kérdőjellel (?) kell kifejezést adni. Értelemszerűen járunk el olyankor, amikor a leírást szolgáltató személy bizonyos lehetőségeket sorol fel, pl nem tudja, hogy valaminek a színe barna vagy sárgásbarna volt-e. Ilyenkor mind a két lehetőséget fel kell tüntetni, pl : „sárgásbarna vagy barna“ vadászeb.

Az is előfordul, hogy a tulajdonos (tanú) csupán valamely részletre emlékszik hiányosan vissza, pl tudja ugyan, hogy órájának vagy kerékpárjának a gyártási száma 5 számjegyből áll, de ezek közül csupán az első három számjegyre emlékszik határozottan. Ilyenkor ezt a számtöredéket kell felvenni a leírásba azzal, hogy ez az öt számjegyű szám, első három számjegye.

C) A bűnjelleírás részletes szabályai.

A leírás elvei az alábbiakban két csoportra tagolva tárgyalhatnak, ú. m. :

- I. a tárgyak leírása és
- II. az állatok leírása.

I. A tárgyleírás.

A személyleírás az ember külsejét méret, alak, szín, egyéni sajátosságok és ruházat szempontjából határozza meg. Az emberi külsőre jellemző összes ismérvek e szempontok valamelyikébe besorolhatók. A leírás tárgya mindig az ember marad, a viszonyt az emberi normához vonatkoztatják.

Másként a tárgyleírásnál. A tárgyleírás a személyleírásnál jóval nehezebb. A leírás tárgyai megszámlálhatatlan sokaságúak és egymástól többé-kevésbé eltérőek (ékszer, kerékpár, hordó, óra, ruhadarab, gépjármű, bőrönd, dísz tárgy, könyv, fegyver, gép, készülék, anyag stb.), ezért lehetetlen a leírásukhoz olyan kimerítő, közös szempontokat találni, amelyek valamennyinek a jellegzetes ismérveit felölelnék. Más szempontokból lehet egy bőröndöt és más szempontból pl egy vadászpuskát vagy aranyórát stb. leírni. Ami jó és teljes az egyiknél, az hiányos és nem megfelelő a másiknál. Mindazonáltal vannak olyan általános szempontok, amelyek többé-kevésbé a tárgyak zömének leírásánál támpontként felhasználhatók és így mintegy emlékeztetőül szolgálhatnak.

a) A tárgyleírás szempontjai.

A tárgyak leírása a legtöbb esetben az alábbi szempontokból történhetik.

1. Általános meghatározás.

Meg kell állapítani, hogy mi az, amit leírni akarunk. A meghatározás legyen találó és fedje a leírandó tárgy fogalmát. Pl helytelen csupán óranak vagy gépkocsinak meghatározni a tárgyat, mert van falióra, díszóra, zsebóra, női óra, férfióra, karkötőóra; személygépkocsi, autóbusz, tehergépkocsi, versenygépkocsi stb. A helyes meghatározás tehát ezeknél a példánknál: női karkötőóra, illetve: személygépkocsi volna. Vagy pl vannak azonos nemű, de különböző fajtájú termények. Ezeknél, ha a fajták egymástól külsőleg is eltérőek, a nemet és fajtát kell meghatározni. Pl aprószemű fehérbab, lóbab, csinkantin, bánkuti, lófogú tengeri stb.

A leírt tárgy megnevezésül irodalmi vagyis általános használatú szavakat kell használni. Tájszólásbeli megjelölést — ha megemlítése a tárgy jellemzése szempontjából fontos — zárójelben utána lehet írni. Tehát nem „tutyi“, hanem „papucs (úgynevezett tutyi vagy mamusz)“ és nem „bikla“, hanem „alsószoknya (úgynevezett bikla)“.

2. A leírandó tárgy anyaga.

Miből van, miből készült a leírandó tárgy? és milyen az anyag minősége? (Pl gőzölt bükkfa, fényezett cseresznyefa, hántatlan meggyfa, barnára pácolt, gyalult fenyőfa, öntöttvas, kékre futtatott acél, szürke márvány, svéd gránit, égetett anyag, porcellán, gyapjú, durva len, vászon, kender, gyapot, csipke, műselyem, selyem, krepdösin, kanavász, damaszt, sifon, vörösréz, sárgaréz, platina, 18 karátos arany, 900-as ezüst, horganylemez, zománcozott vaslemez, vasbádoglemez, különböző ékkövek, keleti gyöngy, japán gyöngy, öntött-, metszett-, kristályüveg, ólomüveg, gyöngyház, elefántcsont, zsíros borjúbőr, zergebőr, stb.).

3. A leírandó tárgy alakja.

Az alak szempontjából való leírásnak, a részletekre is kiterjedően, pontosan fel kell ölelnie minden alakbeli jellegzetességet. Le kell írni nemcsak a tárgy körvonalai által adott alakot (pl négyszögletű, gömbalakú), hanem a részletek, pl felületek, élek, sarkak, végződés, alakbeli kiképzéseit is. Egy felület lehet pl síma, recézett, rovátkázott, átlukgatott, bizonyos bekarcolt-, bevéselt- vagy domborodó díszítéssel ellátott; a sarkok lehetnek élesek és legömbölyítettek; az élek lehetnek élesek, tompák, hullámosan vagy fűrészszerűen stb. kiképezettek. Mindezeknek a leírásban kifejezést kell adni.

Az alak leírása történhetik:

a) *Általános leíró jelzőkkel.* Ezek lényege abban áll, hogy a leírt tárgy alakját mértani idomhoz, testhez vagy ismert más tárgyhoz hasonlítjuk. Ilyen általános leíró jelzők: kerek, ovális, háromszögű, derékszögű háromszögalakú, négyszögletű, ötszögletű, hatszögletű, nyolcszögletű, téglalakú, négyzetalakú, trapézalakú, rombuszalakú, kockaalakú, gömbölyű, tojásdad, kúpalakú, csonkakúpalakú, gualaalakú, csonkagualaalakú, hengeralakú, gyűszűalakú, dobalakú, patkóalakú, horogalakú, lencse-keresztmetszetű, piskótaalakú, mandulaalakú, lándzsaaalakú, buzogányalakú stb.; homorú, domború, hegyes, éles, hullámos, tompa, legömbölyített, síma, ro-

vátkázott, recézett, átlukgatott; behímzett, ráfestett, bevéselt (bemart), bekarcolt, beégetett, beöntött vagy domború díszítéssel ellátott (a díszítést le kell írni, hogy mit ábrázol, pl gyöngysor, babérkoszorú, virágfüzér, női fej, Mária fej, Krisztus fej, kereszt, tájkép, szarvas, vágató huszár, footballozó férfialak). Anyagoknál: alaktalan törmelék, szemcsés, lisztszerű, kristályos, vagdalék, forgács, reszelék, pép stb.

b) *Közhasználatú elnevezések.* Vannak olyan tárgyak, amelyek közismert alakját közhasználatú elnevezésekkel szokás megjelölni. Ilyen tárgyaknál a leíró jelzőkre legfeljebb annyiban van szükség, amennyiben a leírandó tárgy az elnevezéssel megjelölni szokott tárgytól eltér. Pl ruházati cikkeknel a szabás: körgallér, raglán, pantalló, lengyel nadrág stb. Gépkocsiszekrények alakja: Sedan, Limousine, Cabriolet¹⁾ stb.

c) Szobroknál, képeknél azt kell leírni, hogy *mit ábrázolnak*. Pl „botjára támaszkodó subás juhász“, „ágaskodó lovon ülő huszár“, „hegyvidéki téli tájat ábrázoló kép“ stb. A kép fogalma alá esnek a hímzések, beszövések, szőnyegek mintája, valamint az a) pont alatt említett felüldíszítések.

Bonyolult alakú tárgy leírása, ha nem tudjuk közismert tárgyhoz hasonlítani, igen nehéz. Ilyenkor célszerű a leírandó tárgy jellemző körvonalait bármely egyszerű kivitelben is *lerajzolni*. (I! 126. sz. ábrát.) Fontos bűnjeleket (ha közben vannak) le kell *fényképeztetni*. A rajz vagy fénykép találékosan mutatja a tárgy alakját, mint a legszabatosabb leírás, azonban a leírást soha sem teszi teljes egészében feleslegessé. A rajzot vagy fényképet mindenkor ki kell egészíteni azoknak a jellegzetes ismérveknek leírásával, amelyek a rajzból vagy képből nem tűnnek ki.

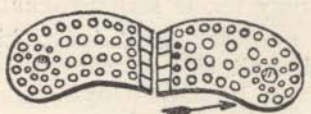
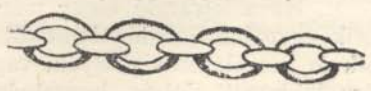
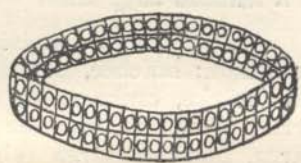
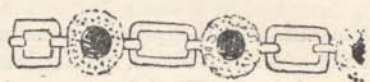
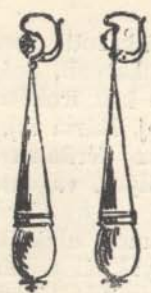
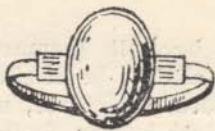
4. A leírandó tárgy színe.

A színek kifejezésére az alábbi közhasználatú megjelölések alkalmazhatók: hófehér, porcellánfehér, hamuszürke, galambszürke, palaszürke, ezüstsürke, csukaszürke (a régi táborigruha szín), grafit-szürke (a rendes ceruza színe), koromfekete (tompafekete), hollófekete (fényesfekete), zsemlyésárga, borostyánsárga (kincstári bútoraink színe), kénsárga, citromsárga, narancssárga, rózsaszín, piros, karminpiros (piros tinta színe), bíborpiros (bíbornokok ruhaszíne), meggypiros, pipacspiros, rubinpiros, téglavörös, rozsdavörös, lángvörös, rézvörös, bronzvörös, buzérvörös (hajtó-kánk színe), borvörös, dióbarna, őzbarna, olajbarna, nyestbarna, mogyoróbarna, kávébarna, csokoládébarna, búzavirágkék, ibolyakék, orgonavirágkék, égkék, indigókék (indigópapír színe), szilvakék, hegykék, türkiszkék, acélzöld (a csendőrségi hajtóka alapszíne), fűzöld, mohazöld, uborkazöld, smaragdazöld, rezedazöld, ezüstszín, aranyzín.

Ha a leírandó tárgy nem egyszínű, az összes előforduló színeket és azok egymáshoz való viszonyát kell feltüntetni: pl hófehér alapon ibolyakék és karminpiros pettyek, vagy: fekete alapon fehér csíkok, vagy: fekete tere lakkozott doboz borostyánsárga kulcslyukvédővel és fogantyúkkal, vagy: bíborpiros kocsiszekrény fekete sárhányókkal, stb.

Kifejezést kell adni a színek kopásának, kifakulásának (pl kávébarna felöltő kopott és kifakult zöld bársonygallérral), továbbá a színek fényének is: pl selyemfényű, homályosfényű (matt), csillogófehér, zöld-sárga színjátészó (úgynevezett sánzsán) stb.

¹⁾ Gépjárművekre bővebben vitéz Ridegh Rajmond őrnagy „Közúti közlekedési balesetek nyomozása“ című könyve nyújt.

egy kő hiányzik

126. sz. ábra. Bűnjelekről készített egyszerű rajz.

Az átláthatóság fokát átlátszó, vagy áttetsző kifejezésekkel írhatjuk le.

Színárnyalatokat: sötét és világos kifejezésekkel lehet megjelölni, pl világosszürke, sötétbarna.

Színkeverékeket a hozzákevert szín és alapszínből (ebben a sorrendben) alakított szavakkal jelölünk meg. Pl sárgásbarna, kékeszöld.

5. A leírandó tárgy méretei.

Hosszúság, szélesség, vastagság, magasság, átmérő, kerület, belvilág méret (pl lőfegyvereknél az öbméret), mélység, űrtartalom, súly. A felsorolt általános hossz-, űr-, vagy súlymértékekkel kifejezhető méreteken felül vannak egyéb, a tárgy meghatározására fontos méretek. Ilyenek lehetnek: gépeknél a lóerő, lencséknel a fényerő és a lencse gyújtávolsága, szeszesitaloknál a foktartalom stb.

A kiterjedéseknek néha hasonlattal is kifejezést lehet adni (erre különösen akkor kerül sor, ha pontos méretek nem állanak rendelkezésre). Pl dió-, mogoró-, babszem-, tojás-, ökólnagyságú, tenyérynnyi kiterjedésű, ujjnyi vastagságú stb. A leírandó tárgy jellege dönti el, hogy jellemzésére milyen méretek feltüntetése kívánatos.

6. A leírandó tárgy állapota. Kora.

A tárgy állapotának jellemzésére a: vadontűj, új, használt, teljesen elhasznált, kopott, kifakult, elhanyagolt, jól gondozott, jól karbantartott, szakadozott, pecsétes, rozsdás stb. kifejezések használhatók.

A kor csak egyes esetekben játszhatik szerepet, pl régiségeknél, okiratoknál (kelt), könyveknél (melyik évből származó kiadás), értékes belyegeknél, bornál, pálinkánál (melyik évi termés), stb., mert egyrészt az itt leírt tárgyak jellemzéséhez szükséges, másrészt az értékre befolyással van.

7. A leírandó tárgy mennyisége.

Ennek a szempontnak egyrészt több, egyforma bűnjel leírásánál, másrészt anyagok leírásánál van jelentősége. A mennyiség megjelölése a használatos mértékekkel történik, de különösen olyan anyagoknál, amelyeknek pontos mennyisége nem ismeretes a közhasználatú mennyiségmegjelöléseket is lehet használni (pl maroknyi, kávéskanálnyi; zsák búza, szekér széna stb.)

8. A leírandó tárgy értéke.

Érték gyanánt a tárgy pénzben kifejezett, becsült forgalmi értékét kell feltüntetni. A becslésnél figyelembe kell venni a tárgy elhasználódási fokát vagy sajátlagos értékét (pl régi arany pénz értékesebb annál az arany mennyiségnél, amelyet nyom). Az érték meghatározásánál sokszor ajánlatos lesz szakértőt igénybe venni, mert a sértett az értéket rendszerint túlozza, a csendörnek pedig nincsenek meg mindig a becsléshez szükséges árú- és kereskedelmi ismeretei. A tárgynak a bűncselekmény történte idején volt értékét kell feltüntetni.

9. A leírandó tárgy sajátos jegyei.

Ezek fogalma alá vonhatók mindazok a szándékos megjelölések, amelyek a kérdéses tárgy származásának, hovatartozásának megállapítására szolgálnak vagy más, hasonló tárgyaktól való megkülönböztetését célozzák. Ezeket a jegyeket nem csupán leírni kell, hanem azt is pontosan fel kell tüntetni, hogy a tárgy mely részén található.

Ide tartoznak első sorban az ipari készítményeken található:

a) gyári és kereskedelmi jelzések. Ezeknél figyelembe kell venni, hogy a tárgy ugyanazon gyártmányú alkatrészeinek más-más száma lehet (pl Zeiss-féle görcső különféle alkatrészeinek), de a tárgy alkatrészei más és más gyártmányúak is lehetnek, pl „Méray“-féle motorkerékpár „Jap“-motorral. Gyári jelzéseket ezért az alkatrészekben is keresni kell.

Gyári vagy kereskedelmi jelzések lehetnek :

az előállító gyár vagy iparos neve vagy jelzése (védjegye). (Értelemszerűen idetartozik pl könyveknél, nyomtatványoknál a szerző, kiadó, a nyomda neve, képeknél, szobroknál az alkotó művész aláírása vagy kézejegye stb.) ;

a forgalombahozó kereskedő (cég) neve vagy jelzése ;

a gyártmány elnevezése (modell, minta, típus), pl a Weiss Manfréd-gyár több elnevezésű kerékpárt gyárt, ezek egyikének „Csoda“ a neve; vagy a Nagykovácsy Milenkó-féle „Hubertus“-kabát, vagy pl a budapesti fegyvergyárnak van „Frommer-Liliput“, „Frommer-Baby“, és „Frommer-Stopp pisztolya“; Fiat-gyártmányú gépkocsi van „Ballila“, „Arditi“, „520“-as, „1500“-as típusú stb.;

a gyártmány gyári száma. Ez alá a fogalom alá sorolnak egyéb, számokkal való megjelölések is. Pl banjegyek sorozatszám, igazolványok, okiratok száma, számozott példányú könyvek száma stb.

b) A tulajdonos egyéni megjelölései. Ilyenek: bevésott, bevarrt, behímzett, beégetett, ráfestett, ráírt, bekarcolt nevek, névkezdőbetűk (monogram), címerek, nemesi koronák; cégek, uradalmak, vállalatok, mint tulajdonosok neve vagy egyéb jelzései (így zászokon, járműveken, egyéb tárgyakon), A MÁV-nak pl minden tárgyán (vödrön, lámpán, függönyön, ablakleeresztő szíjon, kannán) ott található a „MÁV“ jelzés. Ugyanaz figyelhető meg az éttermek evőeszközein is stb.

c) Egyéb jegyek, mint bevésott (bekarcolt stb.) nevek, dátumok (pl jegygyűrűknél), jelmondatok, ajándéktárgyaknál az ajándékozó neve, ajánlása stb.

d) Hatósági megjelölések, mint a gépkocsi rendszámablái, hatósági pecsétek, bélyegzőlenyomatok stb.

Ha a leírandó tárgy a csendőr előtt van, akkor ezeket a bevésott, beégetett, beütött, ráfestett, beleszótt, belenyomott, belekarcolt, belesajtott, (víznyomás papírosnál) jegyeket keresse meg. Ha a leírást bemondás alapján készíti a csendőr, a bemondó egyszerű „nem tudom“ válaszával ne érje be, hanem igyekezzék azokat alapos kikérdezéssel napfényre hozni.

10. A leírandó tárgy különleges ismertetőjele.

Ilyeneket minden leírandó tárgyon keresni kell, illetve ilyenek fennforgására nézve a leírásához adatokat szolgáltató tulajdonost (tanút) részletesen ki kell kérdezni. A különleges ismertetőjelek helyét, fekvését, a sajátosságai jegyeknél mondottakhoz hasonlóan a leírásban szintén fel kell tüntetni. A különleges ismertetőjel fogalma alá esik minden olyan jellemző

ismérv, amely alkalmas arra, hogy a kérdéses tárgyat más hasonló tárgytól megkülönböztesse. Idetartoznak a tárgy használata, illetve elhasználódása közben létrejövő elváltozások, mint kopások, törések, szakadások, csorbák, horpadások, karcolások, elszennyeződések, színevesztés, kifakulás, elgörbülés, vakrozsdafoltok, meglazulás stb.

Példa.

A pesthidegkúti gyilkosság tettese, kerékpáron ment a helyszínre és onnan a cselekmény elkövetése után kerékpáron menekült. A tanúk bemondása szerint a kerékpár régi, elhanyagolt jószág volt, hajtás közben feltűnően zörgött, Éder elfogásakor a birtokában talált kerékpárt kísérletileg kipróbálták. A feltűnő zörgés volt egyike azoknak az adatoknak (azonossági pont), amely a gyanút Éderrel szemben megerősítette.

További ismertetőjeleket szolgáltathatnak a tárgyon végzett javítások, illetve ezek nyomai, pl foltozás, stoppolás, bevarrás, forrasztás, újrafestés, egyes alkatrészeknek újjakkal pótlása, esetenként a javítást végző cég (iparos) jelzése stb. Ez alá a fogalom alá vonhatók fehérműdara-boknál a tisztítóintézetek vegytintával beírt jelzései is. A helyszínen visszahagyott, vagy az ismeretlen holttesten talált gallérban, kézelőben talált ilyen jelzések már nem egyszer vezettek tulajdonosuk kilétének megállapításához.

A különös ismertetőjel fogalma alá esnek természetesen mindazok az elváltozások, nyomok is, amelyek a bűncselekmény elkövetésével kapcsolatban keletkeztek a tárgyon.

11. Egyéb lényeges részletek (alkatrészek) leírása.

Az 1—10. alatt felsorolt szempontokból kell leírni a tárgy minden olyan részletét (alkatrészét) is, amely az egész meghatározására jellemző. Pl azzal, hogy „schaffhauseni gyártmányú, nem megállapítható gyártási számú, arany férfizsebóra“, a leírandó tárgy még nincsen szabatosan és találóan meghatározva. Ezt az általános leírást az óra alkatrészeinek szabatos leírásával kell kiegészíteni, mert az ilyen módon bővített leírás a felismerésre és azonosításra jóval több támpontot nyújt, pl: kétfedelű, belső-fedeles, arany, 4.5 cm átmérőjű, kerek, férfizsebóra, teljesen síma felületű tokkal, síma, tojásdad kengyellel, fehér zománc számlappal, kékre-futtatott óra-, perc- és másodperc mutatók, a számlapon fekete ráfestett római számok, a középpont felett: „Chronométre Schaffhausen“ felírás, ráfestett írott betűkkel. A hátsó fedél belső oldalába kezdetleges nyomtatott írású „K“ betű van bekarcolva. Értéke 300 pengő.

Hasonlóképpen kell minden tárgynál eljárni: pl ruhadaraboknál is le kell írni a szövet anyagát, bélést, gombjait, az esetleges beszegéseket, a zsebek elhelyeződését és alakját (pl rávarrott zseb) stb., vagy gépkocsiknál a motort, hűtőt, a kocsiszekrényt, a kerekeket, a podgyásztartót, a pót-kereket, az abroncsokat, az iránymutatót, a világító berendezést stb.; rádiókészülékeknél a csövek számát és minőségét stb.; puskánál a csövek számát, minőségét (golyós, sörétes), egymáshoz való viszonyát (egymás mellett, egymás alatt), a závarzat rendszerét, a tusa alakját stb.; kerékpároknál a kormányt, a vázat, a kerekeket, külső és belső gummit, pedálokat, nyeret, podgyásztartót stb.

Ha a tárgy tartályban van vagy volt helyezve (hordó, kosár, bőrönd, táska, doboz, palack, hátizsák stb.) vagy valamilyen anyagba burkolva (takaró, lepedő, abrosz, csomagolópapír, ujságpapír stb.) a felismerés érdekében a tartályt vagy csomagolóanyagot is pontosan le kell írni.

A leíráshoz az 1—10. pontok alatt ajánlott szempontok egyrészt nem minden tárgyra nézve kimerítőek (vannak olyan tárgyak, amelyeket rendszer, pl : gépek, készülékek, sőt esetleg íz, szag vagy egyéb más szempontokból is le kell írni), másrészt vannak olyanok, amelyeknek leírásánál a felsorolt támpontok egyike vagy másika felesleges. Világos, hogy pl a bornál nem beszélhetünk alakról, viszont a gépkocsi vagy gramafon súlyát sem mérjük le stb.

A csendőr hozzáértésének, ítélőképességének és a gyakorlatnak dolga a leíráshoz legmegfelelőbb ismerveket megtalálni és kiragadni.

b) Emlékeztetők a leggyakoribb bűnjelek leírásához.

Kerékpár.

Leírási szempontok:

1. *A kerékpár faja.* (Pl túrakerékpár, versenykerékpár, női kerékpár stb.)
2. *Sajátos jegyek.* (Gyártmány, típus, vagy modell, gyári szám, védjegy, tulajdonos névtáblája).
3. *A váz.* (Szín, csővastagság, esetleg nyeregcső hossza).
4. *A kormány.* (Felfelé, lefelé hajló német kormány, felfelé hajló angol kormány, versenykormány).
5. *A kerekek.* (Vasból vagy fából készült abroncs, szabadonfutó, szabadonfutó és ellenfékes, fix vagyis nem szabadonfutó).
6. *Gumiabroncsok és belső tömlőgumik.* (Gyártmány, gyári szám, méret, védjegy).
7. *Pedál.* (Gumi- vagy turapedál, hidas vagy versenypedál, blokkpedál, ékes hajtókarok, harangos hajtókarok).
8. *Lánckerék.* (Itt a fogak száma jön tekintetbe. Előfordul 32—60-ig).
9. *Felszerelés.* (Idetartozik a nyereg, a szerszámtáska, a légszivattyú, a fék, a csengő, a lámpa, a sárvédő, a csomagtartó, a szoknyavédő háló leírása stb.).
10. *Különös ismertetőjelek.*
11. *Érték.*

Megjegyzés. A mai kerékpártolvaj ritkán értékesíti a lopott kerékpárt, mint egészet. Rendszerint alkatrészeire bontva, ad túl rajta, vagy pedig az orgazda szedi szét a kerékpárt és több kerékpár alkatrészeiből újat állít össze. Ezért az összes alkatrészek külön-külön való részletes leírása fontos még akkor is, ha a kerékpár gyártmánya, típusa és gyári száma ismeretes.

Zsebórák.

Leírási szempontok:

1. *A zsebóra faja.* (Férfi, női zsebóra, ébresztő szerkezettel, ütőszerkezettel, stopperóra, rendes zsebóra stopper szerkezettel).
2. *Az óra tokja.* (Óratok alatt a szerkezet külső foglalását értjük, tehát nem tévesztendő össze a szarvasbőrből vagy hasonló anyagból készült védőburkolattal).
 - a) *A tok anyaga.* (Arany, ezüst, tulaezüst, platina, réz, nikkel, acél, kék acél, chromozott acél, dublé, gyöngyház).
 - b) *Alakja.* (Rendszerint kerek, kisebb-nagyobb átmérőjű, de vannak négyzetes órák is. A tok külső felülete lehet síma vagy különböző díszítésekkel ellátott).

c) *A fedelek száma.* Vannak egy- és kétfedelű órák belső fedéllel vagy anélkül.

d) *A kengyel.* Van köralakú, ovális és szabálytalan alakú órakengyel, síma vagy diszített felülettel.

3. *Az óra számlapja.* Itt le kell írni a számlap színét, anyagát, esetleges disztítését, a számozást szín és alak szempontjából (arabs-, római számok 1—12-ig, vagy 1—24-ig, a számok lehetnek ráfestettek, ráragasztottak vagy a számlapból kidomborodók), a mutatók számát és alakját (óramutató, percmutató, másodpercmutató, ébresztőmutató, stoppermutató) és a számlapon látható gyári vagy kereskedelmi jelzéseket. Vannak olyan órák, amelyeknél a számok és mutatók a sötétben világítanak (foszforeszkálnak).

4. *Az óra szerkezete.*

a) *A szerkezet rendszere.* Van csavarral és kulccsal (régi órák) felhúzható óra. A belső szerkezet lehet *horgony* (Anker) vagy *henger* (cilinder) szerkezet. A horgonyszerkezetbe rendszeren 15 rubinkő van helyezve, amelyeken a tengelyek csapjai futnak, hengersizkezetű órákban is lehetnek rubinkövek.

b) *A szerkezet anyaga.* Lehet acél, nikkell, réz, továbbá rubinkövek.

5. *Sajátos jegyek.* A gyártmány, típus jelzését rendszerint a számlapon, a fedelek belső oldalán, gyakran a szerkezeten is feltaláljuk. A gyártási szám, védjegy rendszerint a fedelek belső oldalán található. A fedelek külső felületén monogramok, címerek gyakoriak. Ajándék, nyeméeny, emléktárgyaknál bevéselt ajánlások, keltek, jelmondatok fordulhatnak elő.

6. *Különös ismertetőjelek.* Kopások, horpadások, elgörbülések, karcok, hiányosságok (pl. kengyel vagy egyik mutató hiányzik, el van törve stb.).

7. *Érték.*

Megjegyzés. Karkötőórák leírásánál általában a fenti szempontok használhatók fel. A karkötőórák különböző nagyságban készülnek. Vannak férfi és női karkötőórák. Alakjuk egyaránt lehet kerek, ovális, téglalakú, többszögletű. Rendszerint egyfedelűek. Egyes karórák számlapjait fémrács védi, de vannak olyan modern sportórák, amelyek ráhajtható felső fedéllel vannak ellátva.

A karkötőóráknál leírás tárgyát kell képezni az óratok két oldalán levő szíj, illetve láncenkengyelnek, továbbá a karra erősítésre szolgáló szíjnak, szalagnak vagy karperecnek (utóbbi főleg női óráknál fordul elő).

A zseb- és karórákon kívül vannak még fali-, asztali-, kandalló-, vitrin-, iroda-, konyha-, ébresztő- és díszórák. Leírásuk a zsebóráknál felsorolt szempontok és a „Tárgyleírás“ 1—11. terjedő általános szempontjainak felhasználásával történhetik.

Ékszerek.

Az ékszerek leírása nem szakértő számára igen nehéz. Ennek oka egyrészt az ékszerek sokféleségében rejlik, másrészt a leírás maga nem eléggé alkalmas arra, hogy az ötvösmunka finomságait találóan visszaadja. Ajánlatos olyan árjegyzékek gyakori forgatása és a leírásnál való felhasználása, amelyek az ékszerek képein kívül rövid leírással vagy magyarázattal is szolgálnak. A szakértő bevonására gyakran van szükség, rajzok és fényképek fokozott jelentőségűek.

Mindezeket figyelembevéve, az alábbi szempontok felsorolása csupán általános támpontokat szolgáltat.

Leírási szempontok:

1. *Az ékszer neve.* Óralánc, egyéb lánc (pl nőknél a szemüveg, az úgynevezett lorgnon számára), fülbevaló (függő), karkötő (karperec), gyűrű, nyak- és fejkék, melltű (bros), érem (medaillon), nyakkendőttű, kezelógomb, női kiegészítők (tarsolyok), dohány- és burnótszelencék, cigarettatárcák, nemes fémből készült szipkák, púderosdobozok stb.

2. *Anyaga.* Platina, arany, fehér arany, ezüst, tulaezüst. Minden újonnan készült arany- és ezüstáru, finomsági tartalmára nézve hivatalos ellenőrzési vizsgálatnak és fémjelzésnek van alávetve.

Az ilyen nemesfémárúknak csavar, szegkapocs, csukló, valamint forrasztás által egybefoglalt részeit is külön fémjellel látják el.

A finomsági tartalom fokai (próbái).

A) Aranyárúknál:

1. fok	920	ezredrész
2. „	840	„
3. „	750	„
4. „	580	„

B) Ezüstárúknál:

1. fok	940	ezredrész
2. „	900	„
3. „	800	„
4. „	750	„

A számok azt fejezik ki, hogy 1000 részben hány rész tiszta arany, illetve ezüst van.

A fémjelző hivatalok a finomsági tartalomnak megfelelő fokszámokat mutató fémjelet ütik az arany- és ezüstárukba.

Mint az ékszerek alkatrészeit képező ékkövek, a következők jöhetnek figyelembe:

Gyémánt: üvegszerű, átlátszó, szintelen, a fényesített acélhoz hasonlóan tündöklő, nem mindig egészen tiszta, gyakran a sárga színbe hajló. A csiszolás módjához képest lehet briliáns vagy gyémánt. A briliáns hátul kúpban végződik s ezért igen élénk tüze van; a gyémánt hátul lapos.

Rubin: üvegszerű, átlátszó, igen tüzes fényű. Színárnyalata a rózsapiros és karminvörösre terjed. Néha vérvörös és kékes színbe hajló vagy lila (ametiszt).

Saphir (zafir): üvegszerű, átlátszó, rendszerint sötétkék, néha zöldeskék.

Smaragd: üvegszerű és átlátszó, ritkábban gyantaszerű és nem átlátszó, fűzöld, gyakran sárga színbe hajló.

Almandin (nemes gránát): üvegszerű, zsíros fényű, átlátszó, cseresznye- (meggypiros) piros vagy vérvörös.

Opál: tejüvegszerű, áttetsző, lehet szintelen, vízzsinű és fehér, gyakran szivárványszínű.

Türkisz: viaszszerű, át nem látszó, égszínkék vagy zöld, gyakran fekete foltokkal. A régi türkiszek zöldbe játszóak vagy zöldeskékek.

Topáz: üvegszerű, átlátszó, narancssárga, borsárga, néha vízzsinű, rózsaszínes zöld vagy kékes. A füst-topáz pedig füstszürke vagy füstbarna.

Ametiszt: üvegszerű. Van átlátszó és át nem látszó, világos és sötétlila színekben, néha székfűbarna.

Gyöngy: van keleti, bajor és japán gyöngy.

A keleti gyöngy fénye igen erős, míg a bajor gyönggyé többnyire homályos és gyakran vörös színbe hajló.

A japán gyöngy értéke sokkal kisebb, mint a keleti gyöngyé, mert a japán gyöngyöt mesterségesen tenyésztik ki úgy, hogy a gyöngyöt termelő állat kagylójába gyöngyházgolyócskát helyeznek, amelyet az állat a gyöngy anyagával bevon.

A drágakövek és gyöngyök értéke nagyságuk és súlyuk szerint igazodik. A súlyt „karát“-ban fejezik ki. A karát = 205 milligramm.

Ezek az ékkövek a legdrágábbak. Ezekon kívül még igen sok más olcsóbb ékkő és félékkő van, amelyeket azonban nagy számuk miatt itt nem lehet felsorolni.

Az ékköveket leggyakrabban festett üveggel utánozzák. Az utánzatokat és a hamis köveket a valódiaktól csak szakértő tudja a keménységi fokok stb. alapján megkülönböztetni.

3. *Alakja.* Itt a „Tárgyleírásnál ismertetett 3.“ általános leírási szempont szerint le kell írni mind az egész, mind az alkatrészek alakbeli kiképzését, egymáshoz való viszonyát (pl a lánc szemeinek alakját és azt, hogy az egyes szemek miként kapcsolódnak egymáshoz; az ékkőfoglatok alakját; több ékkő esetén az ékkövek elhelyeződését stb.). Ez minden ékszerdarabnál más és más. Gyakran célszerű az alakot keresztmetszetben is leírni. Pl gyűrűknél: kör, ovális-, téglá-, féllencse-keresztmetszetű. Az alak fogalma alá esnek a bevésott vagy kidomborodó felületdíszítések, zománczások (pl szelencéknél, érméknél stb.)

4. *Kiterjedés:* hosszúság, szélesség, vastagság, belvilág átmérő.

5. *Az ékszer súlya:* fémeket grammokban, az ékköveket „karát“-tal méri (2. pont).

6. *Fémjelzés:* L! a 2. pontnál elmondottakat. Csak akkor kell feltüntetni, ha határozottan ismeretes. Talált nemes fémtárgyak finomsági fokozatát a fémjelzőhivatalok beütött jeleiből szakértő bármikor megtudja állapítani (ékszerész, becsús stb.).

7. *Sajátos jegyei:* gyári jelzések csak ritkán fordulnak elő. Gyakorikak a címerek, koronák, név kezdőbetűk, nevek, dátumok (pl jegygyűrűknél), ajánlások, jelmondatok, bekarcolt betűk.

8. *Különleges ismeretőjelei:* karcolások, törések, horpadások, csorbák; forrasztások nyomai; hiányzó kövek, láncszemek stb.

9. *Érték:* szakértővel való megbecsültetés célszerű.

Megjegyzés. Az ékszerleírásnál elmondottak értelemszerűen alkalmazandók az összes nemesfémekből készült vagy ékkövekkel díszített tárgyak leírásánál is: pl arany- vagy ezüstkazetta, doboz, arany vagy ezüst kezszerek, dísz tárgyak, szobrok, vázák stb., használati tárgyak (mosdókészlet, utazókészlet, edények), tudományos műszerek (pl platina olvasztótégely stb.). A leírást célszerű rajzzal kiegészíteni. (L! 126. sz. ábrát.)

Puskák.

Az alábbi emlékeztető a vadász- és sport- (céllovő) puskák leírására vonatkozik. A katonai (hadi) puskáknál a puska rendszerének (Mannlicher, Mauser, Lebel, Lee-Enfield Remington stb.), hosszúságának (karabély, kurtály, hosszú puska), mintájának (pl 95-ös mintájú), öbméretének egyéb sajátos jegyeinek (gyár: pl Budapest, Steyr stb., gyártási szám, csapatmegjelölések) és különös ismertetőjeleinek leírása elegendő. A fegyverismereteket a II. Részben „A lövészi nyomok“ c. fejezet tartalmazza.

Leírási szempontok:

1. *A puská rendeltetése:* serétes, golyós, vagy vegyes vadászpuska, cél-lövő puska (Flaubert stb. puskák), légpuska.

2. *A csövek:*

a) száma.

b) anyaga: acél vagy damaszk (patkószögdamaszk, szalagdamaszk stb.).

c) belső berendezése: síma, egyenesen huzagolt vagy huzagolt (vont cső) golyólövésre. Serétes puskák csöve lehet szűkített (úgynevezett Choke — ejtsd csokeső).

d) öbmérete (kaliber).

e) hossza.

3. *A puská:*

a) elsütőrendszere: kakasos, kakasnélküli (a kakasnélküli puskák idegen elnevezése: „Hammerles“);

b) gyújtórendszere: szeges töltényekre berendezett úgynevezett „Le-faucheux“ (Lefosó), központi tüző (idegen elnevezése „Lancaster“) vagy peremtüző (ilyenek a Flaubert-puskák);

c) töltési rendszere: előtöltő (kovás vagy gyutacsos), hátultöltő: egylövetű, többlövetű, ismétlő, automatikus (önműködő). (A többlövetű puskánál a töltények számát fel kell tüntetni, pl „5 lövetű ismétlő“ vagy „10 lövetű automatikus“).

4. *Zárár.* A nem ismétlő vagy nem automatikus serétes puskáknál háromféle zárat ismerünk, illetve különböztetünk meg:

a) A Toplever-zárnál a csősin hátrafelé meg van hosszabbítva.

b) A Greener (griner) zárnál ez a csősinnyúlvány át van fúrva.

c) Azok a puskák, amelyeknél csősinmeghosszabbítás nincs, a „Purdy“- (pördi) rendszerhez tartoznak. További különlegességek lehetnek még záraiknál:

A zár kinyitása szempontjából a serétes puskák alsó (úgynevezett hosszú) kulcsos puskákra és felső (úgynevezett kis) kulcsos puskákra oszlanak aszerint, hogy a zár kinyitására szolgáló billentyű a puskán alul vagy felül van-e elhelyezve. (Alsókulcsos lehet a sátarvason vagy a kengyelhez simulva). Régebbi gyártmányú puskáknál a kulcs oldalt is lehet elhelyezve.

Azokat a puskákat, amelyeknek kinyitásokor a tölténykivonó kidobja a töltényhüvelyt, ejektoros puskáknak nevezzük.

A céllövő puskák rendszerint „Mauser“ vagy „Warmant“-rendszerűek.

Az ismétlő vagy automatikus serétes és golyós puskáknál a legkülönbözőbb rendszerű zárok fordulnak elő. Ezek leírása felesleges. A puskát a többi leírási szempontokkal (különösen a gyártmány, minta és a töltési rendszer) kellően meg lehet határozni.

5. *Az agy:* anyaga és alakja. Az alak lehet: „angol vagy pisztolyfogású agy“ és „pofadékos agy“. Itt kell leírni a tusaborító lemez anyagát és alakját is.

6. *Sajátos jegyek.*

a) Gyártmány: a gyártó neve vagy gyári jegye (védjegye).

b) Minta (modell, típus).

c) Gyártási szám, egyéb különböző betű, szám és ábrajegyek (pl belövési jegyek).

d) Esetleg a tulajdonos neve, monogramja stb.

7. *Különös ismertetőjelek.* Idetartoznak a használat és javítás közben létrejött elváltozásokon kívül minden olyan alakbeli kiképzések (pl kakasos különleges alakja stb.) és díszítések (bevésett ábrák, díszek, berakások stb.), amelyek a puská jellemzésére alkalmasak.

8. *Érték.*

Maroklöfegyverek.

Leírási szempontok:

1. *A maroklöfegyver faja:* zsebpisztoly, forgópisztoly, céllövőpisztoly, párbajpisztoly, hadi pisztoly.
2. *Elsütő rendszere:* kakasos, kakas nélküli.
3. *Gyújtórendszere:* Lefauchaux (szeges töltényre berendezett, központi tüzü (Lancaster), peremtüzü.
4. *Töltési rendszere:* egylövetű elültöltő, egylövetű hátultöltő pisztoly, 5, 6, 8, 10, 12 lövetű forgópisztoly; 5, 6, 7, 10 lövetű ismétlő (önműködő, idegenschóval: automatikus), pisztoly.
5. *A csövek száma:* több cső csupán egészen régi pisztolyoknál fordul elő (2, 3, 4 csöví).
6. *A cső hossza.*
7. *Öbméret (kaliber).*
8. *Agy:* anyag, alak és díszítés szempontjából.
9. *Sajátos jegyek:*
 - a) Gyártmány.
 - b) Minta (modell, típus).
 - c) Gyártási szám.
 - d) A tulajdonos esetleges megjelölései.
10. *Különös ismertetőjelek:* Mint a puskáknál.
11. *Érték.*

Fényképező készülékek.

A fényképező készülék főbb alkatrészei a váz, a lencse és a pillanat-zár. Leírásnál elsősorban a készülék különböző részein alkalmazott gyári jelzéseket kell felhasználni. Iyenek a készüléket gyártó cég neve vagy gyári jegyek, a készülék gyártási száma, esetleg elnevezése (minta, modell), amelyek a váz külső részén, az alaplapon, vagy a pillanat-zár felső részén, illetve ezeken a helyeken megosztva található.

A foglalatban levő lencse a készülék vázába van beépítve. A foglalaton fel vannak tüntetve a lencsére vonatkozó adatok. Ilyenek: a gyáros neve, a lencse elnevezése, gyártási száma, fényereje és gyújtótávolsága. A pillanat-zár alsó részén van a zár elnevezése. (Pl. „Compur“.)

A felsorolt adatokat úgy kell feljegyezni, hogy azoknak a készüléken való mikénti elhelyeződése is kitűnjék.

A gyári jelzések megállapítása után meg kell állapítani a készülék méretét. A készülék méretétől függ, hogy azzal milyen nagyságú képeket lehet készíteni. A homályos (matt) üveglemezes készüléknél a gép mérete azonos az üveglemez méretével. A méretet két, centimétereket jelentő számmal (szélesség, hosszúság) és a közéjük elhelyezett szorzójellel fejezik ki. (Pl 4×4 , 4×6 , $6\frac{1}{2} \times 9$, 9×12 , 10×15 , 13×18 stb.).

Vannak készülékek, amelyeknek nincsen homályos üveglemeze. Ezeket (ha nincsenek töltve) hátul ki kell nyitni, méretüket az ott látható keret mutatja.

Ez a méretmeghatározás nem vonatkozik a megszoképfelvevő készülékre. (Ezeknél a kép nagyságát a felvételekhez használt filmszalagoknak milliméterekben kifejezett szélessége határozza meg).

A fényképezőkészülékek rendeltetésük, pillanatzárak, a felvételekhez használt anyag (lemez, filmsomag, filmtekeres), beállítás és a váz szempontjából különböző rendszerűek lehetnek.

Doboz-(box-)gépeknek nevezzük azokat a dobozalakú készülékeket, amelyeknek váza teljesen merev, kihuzatuk nincs, felvétel előtt nem kell kinyitni őket.

„Klapp-kamerá“-nak (kihúzható készüléknek) nevezzük azokat a gépeket, amelyeket felvétel előtt egy, a vázon elhelyezett gombra gyakorolt nyomással, fel kell nyitni és harmonikaszerű részét ki kell húzni.

A kihúzható készülékek között vannak olyanok, amelyekkel csak filmtekerésre lehet felvételt csinálni. Ezeknek a készülékeknek nincsen homályos üveglemezük, csukva laposak, sarkaik lent és fent le vannak gömbölyítve. A váz egyik oldalán kis fogantyú van, amely a filmtekeres felcsavarására szolgál.

A nem csupán filmtekerésre berendezett készülékek beállítása homályos üveglemezen történhetik. Az üveglemez a készülék hátsó oldalán található. Vannak „tükrörreflex“-készülékek, amelyeknek nemcsak hátul, hanem felül, a készülék tetején is van üveglemezük úgy, hogy a beállítás hátulról és felülről egyaránt végezhető.

A pillanatzár a készüléken vagy elől vagy hátul van elhelyezve. A hátul elhelyezett zárnak „redőnyzár“ a neve. A redőnyzáros készülék könnyen felismerhető a készülék oldalfalán látható és a zár kezelésére szolgáló tárcsákról, karokról és csavarokról. Vannak kettős zárú gépek is, amelyeknek elől rendes pillanatzárak, hátul redőnyzárak van.

A finom fényezett fából készült, rendszerint nagyméretű készülékeket főleg hivatásos fényképészek használják. Ezeknek a készülékeknek fémalatrészei vagy veretei rézből vagy nikkeltből készülnek, csukott állapotban négyszög- vagy téglalakúak, hátul homályos üvegjük van és aszerint, hogy hordozható vagy pedig állandó (műtermi) állvánnyal használják őket, utazó vagy műtermi gépeknek nevezik.

Stereo (térhatású) vagy panorámagépeknek a térbeli felvételekre szolgáló gépeket nevezzük. Ezek ugyanis egyszerre két felvételt készítenek. A két különböző felvételt egymás mellé helyezve és stereoskop (panoráma)-készüléken nézve a képet nem egy síkban, hanem mélységben (térbelileg) is mutatják úgy, ahogy azt a valóságban látjuk. A stereogépek könnyen felismerhetők arról, hogy nem egy, hanem egymás mellett két vagy három lencséjük van. Három lencséje akkor van a stereogépnek, ha egyben tükrörreflexes is.

Vannak készülékek, amelyek sorozatos (mozgóképfelvételek) felvételekre vannak berendezve. Ezek belsejében óraszerkezet van. Feltűnően nagy súlyukról, valamint az óraszerkezet felhúzására szolgáló és kívül a váz oldalára szerelt karról vagy fogantyúról könnyen felismerhetők.

A fényképezőgépek váza (kivéve a fagépeket) bőrrel vagy műbőrrel burkolt vékony fa- vagy fémlenczből készül. A burkolat színe rendszerint fekete, de lehet másszínű is.

Leírási szempontok:

1. Gyári jelzések.

- a) A készülék vázán;
- b) a lencse foglalatán;
- c) a pillanatzáron.

Ezeket a jelzéseket — ha a készülék kézben van — szóról-szóra le kell másolni. Egyébként a leírást szolgáltatót kell rájuk nézve alaposan kikérdezni.

2. A készülék mérete.

3. *A készülék rendszere:* Doboz-(box-)gép, kihúzható gép (Klapp-kamera), pillanatzár elől-hátul (redőnyzár), tükörreflex, önkioldó berendezés, stereo (térbeli) fényképezőgép, utazó-, műtermi gép, lemez- és filmsomagfelvétellel, filmtekercsfelvételre szolgáló gép; mozgóképfelvévőgép.

4. Váz: Alak, anyag és szín szempontjából.

5. *Különös ismertetőjelek:* a forgalombahozó kereskedő neve, kopások, sérülések a készüléken, a tulajdonos esetleges jelzései (kezdőbetűk, név bekarcolása) stb.

6. *Táskának, huzatnak, amelyben a gép volt, esetleg az álványnak a leírása.*

7. Érték:

Férfi felsőruhák.

A férfi felsőruházat szempontjából különbséget kell tenni a rendes polgári ruházat, a munkásruha, a formaruha (egyenruha) és a népviselet között.

A rendes polgári ruha felöleli a felsőkabátot és az öltönyt.

A felsőkabát lehet: télikabát, bunda, bekecs, átmeneti kabát, körgallér, esőköpeny, trenchcoat (trenckot), porköpeny, bőrkabát.

Az öltöny lehet sacco (zakkó), estélyi és alkalmi ruha, mint díszmagyar, frakk, smoking (szmoking) és jackett (zsakett), továbbá sportruha.

A munkaruha, amely rendszerint cérnaszövetből, vászonból, lenzsvolyból, vitorlavászonból és úgynevezett „ördögörből“ készül, lehet egybeszabott munkaruha, overáll (ilyen „bebujós“ munkaruhát használnak a lakatosok, gépészek, motorkerékpárosok), munkaköpeny és munkakabát, (amilyent mészárosok, hentesek, szakácsok, pincérek stb. viselnek).

A formaruhákhoz elsősorban a honvédség, közrendészeti szervek, egyéb állami (pl pénzügyőr-, vasutas-, postás egyenruha stb.), törvényhatósági és községi szervek egyenruhája, továbbá társadalmi egyesületek egyenruhái (cserkészek, frontarcosok stb.) tartoznak. Ezek az egyenruhák közismertek és így leírásuként az esetleges sajátosságai jegyek és különös ismertetőjelek felsorolása mellett, egyszerű megnevezésük is elég.

A magánalkalmazottak egyenruhái, amennyiben anyaguk, szabásuk és díszítésük többé-kevésbé a készítő izlésétől függ, sokfélék és így pontos leírást igényelnek. Ilyenek:

A különböző inas-, portás-, kocsis-, gépkocsivezető- stb. öltönyök és felsőkabátok pl kocsisszűr stb.

A népviseletek jelentőségüknél fogva a nyomozásoknál fontos támpontokat nyújthatnak, ezért részletes leírásuk szükséges.

A ruházat leírásához szolgáljanak emlékeztetőül a sacco (zakkó) öltöny alábbi leírási szempontjai. Ezeknek a szempontoknak értelemszerű alkalmazása az egyéb ruházat leírását is lehetővé teszi.

Sacco (zakkó) öltöny.

Leírási szempontok:

1. *Anyaga*: lehet posztó, gyapjuszövet, pamuttal kevert gyapjuszövet, kamgarnszövet, vászon.

2. *Színe*. Lehet általában egyszínű, csíkos, kockás, tarka (ú. n. spric-celt). A színeket egyébként az általános leírási szempontoknál ismertetett részletességgel kell leírni.

3. Szabása, zsebek és gombok:

a) A kabát: egysoros vagy kétsoros, 1, 2, vagy 3, illetve 2—2 vagy 3—3 gombbal, egyenes vagy legömbölyített kabátszárnyak; keskeny, széles, magas, mély gallérkihajtás; zsebek száma és elhelyeződése; a zsebek alakja, bevágott vagy rátűzött zsebek, zsebfedővel vagy anélkül. Gombok száma hátul a kabátujjakon. A kabátgombok alakja, anyaga, színe és mérete.

b) A mellény: egysoros vagy kétsoros; a gombok száma; magas, mély kivágás; a zsebek száma, alakja és elhelyeződése; a gombok alakja, anyaga, színe és mérete; hátrész bélésanyagból vagy saját anyagból; ujjas vagy ujjatlan mellény.

c) A nadrág: felhajtással vagy anélkül; zsebek száma, alakja és elhelyeződése; gombok alakja, anyaga, színe és mérete; nadrágszorító ken-gyel hátul vagy kétoldalt; nadrágszija vagy öv átfűzésére szolgáló fülek.

4. *Bélés*: anyaga és színe.

5. *Az öltöny állapota*: elhasználódás szempontjából (új viselt stb.).

6. *Sajátos jegyek*: a gyár, szabó jelzései az öltöny egyes darabjain (rendszerint a kabátban az akasztó alatt vagy belső zsebben) és a gombokon. A tulajdonos esetleges jelzései.

a) Vannak szabók, akik vászondarabot varrnak be valamelyik belső zsebbe, amelyen a cégen felül az is fel van tüntetve, hogy a ruha mikor és ki számára készült. (Ez a vászondarab rendszerint csak úgy válik láthatóvá, ha a zsebet kifordítjuk).

7. *Különös ismertetőjelek*: elhasználódás és javítás folytán létrejött elváltozások, szennyeződés. Ide tartozik az is, ha a ruha már fordítva volt. Fontos leírási ismérvek pl a színben elütő foltok, a javításoknál használt színben elütő cérna, továbbá a hiányzó gomboknak a többitől elütő gombbal való pótlása stb.

8. *Érték*:

Okmányok, igazolványok.

Leírási szempontok.

1. *Az okmány vagy igazolvány neve*: (Cselédkönyv, félárú jegy váltására jogosító igazolvány, erkölcsi bizonyítvány, községi bizonyítvány stb.).

2. *A kiállító hatóság neve*:

3. *A kiállító hatóság ügyiratszám*: Iktatószám, sorozatszám.

4. *Kinek számára*

5. *Mikor*

6. *Milyen célból*

} állították ki?

7. *Arcképes vagy arckép nélkül?*

8. *Milyen feltrató és színű pecsét- vagy bélyegzővel volt az okmány ellátva?*

9. *Az okirat vagy igazolvány külalakja*: $\frac{1}{4}$ ív, $\frac{1}{2}$ ív, egész ív, füzet, könyvecske (hány oldalas), kartonlap stb. Nyomtatott úrlap; kézzel (ceruza, tinta, tus) vagy géppel (betűtípus, szalagszín) írott szöveg.

II. Az állatleírás.

Az állatleírás itt csupán a nyomozásnál rendszerint szóbjavító állatok leírásához szükséges szempontok felsorolásával foglalkozik. Ilyen állatok: ló, szarvasmarha, juh, sertés, eb, baromfi.

Azokat a szempontokat, amelyekből a felsorolt állatok leírásának történnie kell, az alábbiakban minden állatra vonatkozólag külön-külön vannak tárgyalva.

A ló leírása.

Leírási szempontok:

1. *Fajta:* Hazánkban angol telivér és félvér, arabs, lipizzai (lipicai) kis és nagy nonius (nóniusz), northstar (nordsztár), furioso (furiozó), gidrán, magyar javított parlagi és különféle tájfajta lovakat tenyésztenek. Ezek közül a legelterjedtebb a javított magyar parlagi ló. A felsorolt fajták mind könnyű vagy úgynevezett melegvérű lovak; ezzel szemben egyes vidékeken, főképen a Dunántúlon, nehéztetű, úgynevezett hidegvérű lovakat is tenyésztenek. Ide tartozik a muraközi és pinkafői ló, amelyek eredeti magyar fajták, azonkívül találunk pinzgau, belga, stejer stb. nehéztetű lovakat is.

2. *Szín:* A lónál 5 alapszint különböztetünk meg: fehér, fekete, pej, sárga és fakó. A színek leírásánál a színárnyalatot is figyelembe kell venni, pl világossárga, pirospej, aranyfakó, stb.

A fehér ló rövid és hosszú szőre (sörény, fark) hófehér, a bőr rózsaszínű. A fehér ló lehet selyem-, tej- és bársonyfehér.

A fekete ló lehet holló-, szén- és bársonyfekete; van ezenkívül úgynevezett nyári fekete, amelynél a hasaalja és a combok felső felülete sötétbarna.

A pej ló szőre barna, a hosszú szőrök és a lábvégek rendszerint feketék. Megkülönböztetünk világos-, sötét-, arany-, gesztenye-, piros-, meggy-, őz- és szattyanpejlovat; utóbbi sárgásbarna.

A sárga ló rövid és hosszú szőre sárgáspiros (rókaszínű). Van világos-, sötét-, arany-, agyag-, szög-, izzadt- és szénsárga. A szögsárga szőkés-sárga színű; a szénsárga rövid és hosszú szőre sötét vörössárga.

A fakó ló lehet közönséges fakó, ennek rövid szőre sárgáspiros, kevés fekete szőrrel van keverve, a hosszú szőrök és lábvégek feketék. Megkülönböztetünk zsemlye-, rozsdá-, gerle-, arany-, egér-, ezüsfakót és izzabella színű lovat; utóbbinál a rövid szőrök szennyesárgák, a hosszú szőrök fehérek.

Ezenkívül megkülönböztetünk még tarka, szürke és deres lovakat.

A tarka lovak fehér alapszínében nagy másszínű foltok vannak, eszerint megkülönböztetünk fekete-, piros-, pej- és fakótarka lovakat.

A szürke és deres lovakhoz tartoznak: almásszürke, acélszürke, daruszürke, ezüstszürke, pejderes, vörösderes, mézderes lovak.

Van végül még: szeplős, legyes, pisztráng- és seregélyszürke ló, aszerint, hogy szürke alapon apró vörös vagy fekete, illetőleg nagyobb vörös és fekete pontok vannak rajta elszórva.

3. *Nem:* Kanca, mén (csődör), herélt (paripa).

4. *Magasság:* A ló magasságát a pata és a mar közötti távolság adja. Ezt úgy vesszük fel, hogy a ló baloldalára állva, a szalagmérték alsó végén lévő lemezkét a pala sarki részén a pata és a patkó közé beillesztve, a szalagot a mar legmagasabb pontjág vezetjük és az eredményt a szalagról le-

olvassuk. Egyes vidékeken a ló magasságát még ma is marokmértékben fejezik ki. Vannak magas, közép, kis és törpe (pony) lovak.

5. *A kor:*

6. *Sajátos jegyek:* A jegyek lehetnek természetesek és mesterségesek aszerint, hogy a ló már magával hozza őket a világra vagy később természetes úton fejlődtek, vagy mesterséges úton idézték elő. (Utóbbiakhoz tartoznak a különböző ménesbélyegek, égetések).

A természetes jegyek a test bármely részén előfordulhatnak, leggyakrabban a fejen és a végtagokon találhatók. A fejen előfordulható jegyek a következők: virágcsa (kis fehér folt), virág (nagyobb fehér folt), csillag (gesztenye nagyságú és ennél nagyobb kerek vagy szabálytalan alakú fehér foltok), keskeny és széles orrsáv, keskeny és széles hóka, lámpás (a szemig terjedő fehér sáv), piszra vagy szárcsa, béka és tejelesszájú. A lábakon előforduló fehér foltokat keselységnek nevezzük, s ha a keselységben alapszínű foltok is vannak, akkor foltos keselynek nevezzük. A keselységet fekvése és nagysága szerint írjuk le. Pl. elül, elül-belül, elül-kívül, pártában, pártá körül, külső vagy belső sarok, csüdhajlásban, félcsődig, bokáig, bokán felül, félszárig, lábtőig, csánkig kesely. Lehet a ló továbbá: gyéren és sűrűn tűzött, hogy ha pl a pejlő testén elszórtan vagy sűrűbben fehér szőrök fordulnak elő (gyéren vagy sűrűn tűzött pej). Ha a ló háta és fara közepén ujjnyi széles sötét színű sáv vonul végig, szíjalt hátúnak mondjuk. A mesterséges jegyekhez tartoznak a különféle égetések; utóbbiak rendszerint a nyereghelyen, ritkábban a pofán és a felcombon találhatók.

7. *Különös ismertetőjelek:* Ide tartoznak a sérülésekből visszamaradó hegedések, kicsipkézett vagy csonka fül, béna vagy csonkított farkok stb.

8. *A leírt ló neve:*

9. *Milyen használatú a leírt ló:* ígás, háttas, málhás, tenyész, csikó.

10. *Értéke.*

11. *Esetleges megjegyzések.* Pl. vemhesség, a vasalás állapota, kötőfék, nyereg, szerszám leírása, amely a lovon volt, jellemző szokásai stb.

A szarvasmarha leírása.

Leírási szempontok:

1. *Fajta:* Hazánkban leginkább a szürke magyar marha, a borzderes marha és a különféle tarka marhák fordulnak elő. Utóbbiak közül a piros-tarka színű szimentáli marha, a pinzgau marha, a bonyhádi marha és a feketetarka hollandi friz marha fordul elő.

2. *Szín:* Lehet szürke (népiesen fehér), borzderes és tarka (piros-tarka, fekete-tarka). Le kell írni a fej, fülek és lábak színét is.

3. *Nem:* Itt megemlítjük, hogy bikaborjúról, üszöborjúról, tehénről, tinóról, bikáról vagy ökörről van-e szó.

4. *Magasság:* A szarvasmarha magasságát ugyanolyan módon vesszük fel, mint a lovaknál, csak hogy nem szalaggal, hanem rendszerint botmértékkel.

5. *Kor:*

6. *A leírt marha neve:*

7. *A szarvak alakja és terjedelme:* Legcélszerűbb néhány vonallal lerajzolni.

8. *Sajátos jegyek:* A jegyekhez soroljuk a különböző bélyegeket, nevezetesen a szarvakba, ritkábban a felcombra beégetett számokat és betűket, továbbá a fülek tetoválását és gombozását.

9. *Különös ismertetőjelek:* Ide sorolhatók a csonka szarv, csonka fül, feltűnő hegek, benyírt vagy festett betűk stb.

10. *Milyen használatú a leírt marha:* Hizó ökör-tehén, igavonó ökör-tehén, friss tejelő tehén stb.

11. *Értéke:*

12. *Esetleges megjegyzések:* Pl a tehén ellős, kötőfék, iga leírása. jellemző szokásai stb.

A juh leírása.

Leírási szempontok:

1. *Fajta:* Hazánkban a következő juhajtákat tenyésztik:

a) A hazai fésüs-juh: középtestű, fehér színű és középhosszú gyapjas.

b) A racka főképen a Nagy-Alföldön van elterjedve, a nagytestű juhok közé tartozik, testét nem gyapjú, hanem kevés gyapjúval kevert hosszú szőr fedi. Színe fehér, ritkán fekete, néha rőt színű s nem ritkán a fején vagy más testrészén barna-vörös foltokat találunk. Szarva hosszú és dugóhúzószerűen csavarodott.

c) A cigája szintén a nagytestű, hosszúgyapjas, fehérszínű juhok közé tartozik, fejét és lábait azonban mindig rövid barnás szőrzet fedi. A kosok szarva csigaszerűen csavarodott az anyajuhé legtöbbször kifialakú.

d) A húsmerinó nagytestű, fehérszínű, az anyák és a kosok rendszerint suták (szarvtalanok).

2. *Szín:* A juh színe lehet fehér, fekete, barnavörös (rőt színű) és foltos.

3. *Nem:* Jerke, toklyó, ürü, kos és anyajuh.

4. *Nagyság:* Itt felemlítjük, hogy a juh kis-, közép- vagy nagytestű.

5. *Súly:* Megközelítőleg kilogrammokban kifejezve.

6. *Kor:*

7. *Sajátos jegyek:* Ide soroljuk az egyes testtájakon előforduló színes foltokat, a szarvakba, esetleg más testrészekbe égetett különböző jegyeket (számokat, betűket).

8. *Különös ismertetőjelek:* Ide tartoznak: szarvas vagy szarvtalan-e a juh, továbbá a csonka szarv, a különféle hegek, ellősség stb.

A sertés leírása.

Leírási szempontok:

1. *Fajta:* Hazánkban igen sokféle sertésfajtát tenyésztenek. Ilyenek: a mangalica (a legelterjedtebb) és a nagytestű angol sertések: a jorkshirei (jorksiri), a lincolshirei (linkolnsiri), a berkshirei (berksiri) és a cornvall (kornval) sertés. Ritkábban előfordul még a bakonyi sertésfajta is. Ez nagyfejű, görbehátú, csapottfarkú, hosszúlábú közönséges állat.

2. *Szín:* Lehet fehér, fekete és fecskehasú (feketetarka).

3. *Nem:* Kan, koca vagy ártány.

4. *Nagyság:* Kis-, közép-, nagytestű.

5. *Súly:* A körülbelüli súlyt kilogrammokban fejezzük ki.

6. *Kor:*

7. *Sajátos jegyek:* A fülekbe tetovált számok, fülkicsipkés, fülgembázás, a test különböző részein előforduló másszínű foltok stb.

8. *Különös ismertetőjelek:* Csonka fül, csonka farok, karikázott ormány, különböző hegek, esetleg hasasság stb.

9. *Milyen használatú a leírt sertés:* Tenyészkán, tenyészkoca, hízó, legelőre kijáró stb.

10. *Érték.*

Ebek leírása.

Leírási szempontok:

1. *Fajta:* Ebfajták: Airedale-terrier (erdelterrié), angol bulldog, angol setter (szetter), cocker-spaniel (kóker spaniel), dobermann-pinscher (pincser), drótszőrű foxterrier (foxterrié), francia bulldog, francia vizsla, japán chin (csin), komondor, kuvasz, magyar vizsla, máltai selyempincs, német boxer, német dog, német juhászkutya, orosz agár, pointer (poenter), puli, rókaeb, rövidszőrű és hosszúszőrű német vizsla, rövidszőrű tascsó, simaszőrű foxterrier (foxterrié), skót terrier (terrié), spitz, szentbernáthegyi kutya, újfundlandi kutya, véreb stb.

2. *Szín:* A legkülönbözőbb egyszínű és tarka ebek vannak. A színeket és ezek eloszlását részletesen le kell írni: pl „fehér, tenyéryi rozsdabarna foltokkal, fülek és lábak rozsdabarnák“.

Ebből a szempontból le kell írni az orrot is, amely fekete, barna, szürkés, rózsaszínű, sőt tarka is lehet.

3. *Nem:* Kan, szuka, herélt.

4. *Magasság:* Kb. centiméterekben kifejezve.

5. *Kor:*

6. *Szörzet alkata:* Pl rövidszőrű, hosszú simaszőrű, hosszú gubancos-szőrű, drótszőrű stb.

7. *A fülek nagysága és alakja:* Pl középnagyok, lelógósak, hegyesre nyírottak stb.

8. *Farok:* Pl rövid, hosszú, kurtított, zászlószerű, lompos, nyírott, a végén hosszúszőrű bojttal stb.

9. *A leírt eb neve:*

10. *Különös ismertetőjelek:* Pl ballábára sántít, hasas, tejelős stb.

11. *Milyen használatú a leírt eb:* Betanított vadász, házőrző, szobaeb, betanított rendőreb, igavonó, patkányfogó.

12. *Érték:*

13. *Esetleg az eben levő nyakörv, adóbélyeg, szájkosár stb. leírása:*

Baromfiak.

Leírási szempontok:

1. *Baromfifajta.* Csirke, liba, kacs, gyöngytyúk, pulyka.

2. *Tenyészfajta.* Pl csirkéknél: leghorn, rodizland, parlagi, orpington, plimouth, japán, kendermagos stb.

3. *Színe.* A tollazat, lábak és a csőr színét kell leírni.

4. *Neme.* Az egyes baromfifajtáknál általánosan elterjedt kifejezéseket kell használni, pl csirkéknél: tyúk, kakas, jérce, kappan.

5. *Termete.* Kicsi, nagy, közép természetű. Rövid, hosszú lábú.

6. *Sajátos jegyei.* A tulajdonos szokásos megjelölései, pl körmök levágása, úszóhártya benyírása vagy átlukasztása, libák, kacsák olajfestékkel való megjelölése stb.

7. *Különös ismertetőjelek.* Ilyenek: kopasz nyak, bóbíta, a lábak tollal borítottsága (gatyástyúk) stb.

8. *Érték.* A mindenkor piaci ár mérvadó.

2.

A bűnjeleknek a leírás alapján való azonosítása.

Bűnjeleknek leírás alapján való *azonosításánál* nagyjában ugyanúgy járunk el, mint a személyeknek a személyleírás alapján történő azonosításánál. Vegye elő a csendőr a bűnjelleírást és hasonlítsa össze pontról-pontra az előtte álló bűnjellel, miközben a fősúlyt a sajátos jegyekre és a különös ismertetőjelekre helyezze.

Ez az eljárás azonban, különösen tárgyakkal jóval nehezebb a személyleírás alapján való azonosításnál. A tárgyak átfesthetők, alkatrészeikre bonthatók, az alkatrészek másokkal pótolhatók stb. Az orgazdá a gyöngy-nyakláncot széjjelszedheti és a gyöngyöket egyenként értékesítheti, vagy más ékszerdarabokba dolgozhatja be; a nemesfémtárgyakat összetörheti és beolvaszthatja; de nem nehéz a sajátos jegyeket leszereléssel, kifejtéssel, beöntéssel stb. eltávolítani, vagy felismerhetetlenné tenni sem. A leírás megismerésénél éppen ezért van jelentősége az alkatrészek és különös ismertetőjelek pontos leírásának.

Az azonosítás szempontjából legértékesebbek azok a *nem feltűnő* jegyek vagy ismertetőjelek, amelyek a tettes (orgazda) figyelmét elkerülték és így eltüntetésükre vagy felismerhetetlenné tételükre nem is gondolhattak.

Ha a bűnjel bonyolultsága avagy fontossága megköveteli, úgy a csendőr — éppúgy, mint a bűnjel leírásakor — az azonosításhoz is vegyen *szakértőt* igénybe.

Amennyiben az összehasonlítás eredményeképpen valószínűnek látszik, hogy a kérdéses bűnjel a leírt bűnjellel azonos, úgy azt a tanúnak (sértett, tulajdonos) be kell *mutatni*.

Tárgyakkal, állatokkal felismerés végett való bemutatásánál ugyanúgy kell eljárni, mint a személyeknek felismerés végett való szembesítésekor. A tanú mondja meg először részletesen, hogy miről ismerné fel a bűnjelet. A bemutatást csak ezután szabad fogatosítani. A bemutatásnál, ha csak lehetséges, a választásos eljárást kell követni, vagyis a felismerendő bűnjelet több más hasonló tárgy (állat) közé helyezve kell a tanúnak bemutatni.

Példa:

Egy betörés színhelyén a tettes visszahagyta a zsebkését. A zsebkésnek fekete, sötétzöldben játszó, görbe, csontnyele, 3 pengéje és különleges alakú dugóhúzója volt. Késének hollétére kikérdezve, a gyanúsított azt adta elő, hogy kése régebbi időben ismeretlen módon elkallódott. A bűnjel-késre vonatkozólag azt adta elő, hogy ez hasonlít az övéhez, de nem azonos vele. A további nyomozás folyamán a gyanúsított ismerősei közül 2 személy akadt, akik előadták, hogy a gyanúsított kését pontosan ismerik. Pontosan le is írták a kést. Következett a bűnjel-késnek a tanúkkal való felismeretése. E célból 10 hasonló alakú kést tettek külön-külön a tanúk elé s mindegyikük határozottan kiragadta a többi közül a bűnjelkést.

Ha a tanú a bűnjelet felismeri, úgy a felismerés egyszerű állításával a csendőr ne érje be, hanem követeljen tőle részletes indokolást (miről ismerte fel?)

Ha olyan bűnjelet találunk fel és akarunk azonosítani, amely a gyanúsított ellen terhelő bizonyítékul szolgál és megkerüléséről a gyanúsított

még nem tud, úgy a gyanúsítottnak való bemutatásával ki kell várni a lélektanilag legalkalmasabb pillanatot. (L! gyanúsított kikérdezésének technikája.)

Gyakran előfordul, hogy a tettes a helyszínen tárgyak egyes részeit hagyja vissza, pl az asztal felfeszítésénél letörik a kése hegye és ottmarad az asztalliókban, vagy falbontásnál, mennyezetbontásnál az átbújás, drótkerítésen való átmászás stb. alkalmával a tettes ruházatának foszlányai, szálai maradnak vissza. Ilyenkor a házkutatásnál, vagy személymotozásnál megkerült késnek, illetve ruhának a helyszínen maradt késheggyel, ruha-foszlánnyal való összehasonlítása és azonosítása szolgáltatja a bizonyítékot.

Forrásmunkák.

A) Könyvek:

- Anuschat E. Dr.: Kriminalistische Spurenkunde. — Berlin, W. 1933.
- Anuschat E. Dr. jur.: Kriminalpolizeiliches Forschen und Kundschaften. — Berlin, 1922.
- Anuschat E. Dr. jur.: Der Jagdschutzbeamte auf der Verbrecherfährte. — Berlin, 1921.
- Anuschat E. Dr. jur.: Die Gedankenarbeit des Kriminalisten. — Berlin, 1921.
- Aschaffenburg G. Dr.: Das Verbrechen und seine Bekämpfung. — Heidelberg, 1933.
- Aschaffenburg G. Dr.: Kriminalistik im Zahlungsverkehr. — Berlin.
- Bock G.: Moderne Faustfeuerwaffen.
- Breuer Sz. és Némethy F.: Tűzrendészet. — Budapest, 1907.
- Danckwort: Lumineszenz Analyse. — Leipzig, 1929.
- Dennstedt M. Dr.: Die Chemie in der Rechtspflege. — Leipzig, 1910.
- Eichberg F. Dr.: Die Photogrammetrie bei kr. Tatbestandsaufnahmen. — Halle a. S. 1911.
- Eichberg F. Dr.: Anleitung zur Vergleichung von Fingerabdrücken. — Wien, 1915.
- Elfenhans Th. Dr.: Psychologie und Logik. — Leipzig, 1911.
- Endrödy: A bűnügyi nyomozás kézikönyve.
- Forel Á. dr.: A hypnotizmus. — Budapest, 1921.
- Gábor B. dr.: Ujjnyom a bűncelekmény helyszínén. — Budapest, 1912.
- Gábor B. dr.: A nyomozás segédeszközei. — Budapest, 1916.
- Glaser J. Dr.: Beiträge zur Lehre vom Beweis. — Leipzig, 1883.
- Gross H.: Handbuch für Untersuchungsrichter. — München, Berlin, Leipzig, 1922.
- Gross—Höpler: Erforschung des Sachverhalts strafbarer Handlungen. — München, Berlin, Leipzig, 1921.
- Heindl R. Dr.: Der Berufsverbrecher. — Berlin, 1927.
- Heindl R. Dr.: System und Praxis der Daktyloskopie. — Berlin, 1922.
- Hellwig A. Dr. jur.: Psychologie und Vernehmungstechnik bei Tatbestandsermittlung. — Berlin.
- Hellwig A. Dr. jur.: Moderne Kriminalistik. — Berlin, 1914.
- Jeserich R. Dr.: Chemie und Photographie im Dienste der Verbrechensaufklärung. — Berlin, 1930.
- Jörgensen H.: Einzelfingerregistrierung. — Graz, 1926.
- Kenyeres B. dr.: Az orvos-természettudományok a büntetendő cselekmények nyomozásában. — Kolozsvár, 1914.
- Kenyeres B. dr.: A törvénytészeki orvostan tankönyve. — Budapest, 1926.
- Kenyeres B. Dr.: Sachliche Beweise bei der Klärung von Todesfällen. — Berlin und Leipzig, 1935.
- Kluge E. dr.: Lelkiélet és törvénykezés. — Budapest, 1923.
- Kaltschmid P.: Handbuch für das Rekognoszieren, Kroquieren, Kartenlesen etc. — Wr.-Neustadt, 1914.
- Kornis Gy.: A pszichológia és logika elemei. — Budapest, 1926.

- Laubenheimer K.: Mikrophotographie und Mikroprojektion.
- Leibig C. Dr.: Kriminaltechnik. — München, 1935.
- Leible O.: Verbrechensaufklärung. — Karlsruhe, 1930.
- Lichem A. Dr. jur.: Die Kriminalpolizei. Handbuch für den kriminellen Polizeidienst. — Graz, 1935.
- Locard E. Dr.: Die Kriminaluntersuchung und ihre wissenschaftlichen Methoden. — Berlin, 1930.
- Looock Dr.: Chemie und Photographie bei Kriminalforschungen. — Düsseldorf.
- v. Manteuffel H.: Falschspieler. — Berlin—Leipzig, 1923.
- Nelken S.: Die Brandstiftung, ihre Ursachen, Feststellung und Verhütung. — Berlin, 1925.
- Nelken S.: Verbrechen und Versicherung. — Berlin—Dahlem, 1928.
- Neppel György dr.: Önműködő pisztolyok és géppisztolyok. — Budapest, 1935.
- Niceforo—Lindenau: Die Kriminalpolizei und ihre Hilfswissenschaften. — Berlin—Lichterfelde, 1909.
- Paul Fr.: Die kriminalistische Photographie etc. — Leipzig, 1910.
- Pinterits K.: Írásvizsgáló. — Budapest, 1909.
- Philipp L.: Kriminalistische Denklehre. — Berlin, 1927.
- Philipp L.: Beobachtungs und Ermittlungspraxis im Polizei und Detektivdienst. — Berlin und Leipzig, 1923.
- Polke: Winke für Durchsuchungen und Hinweis auf verschiedene Verstecke. — Duisburg a. Rh., 1930.
- Polzer W.: Praktischer Leitfaden für kriminalistische Tatbestandsaufnahmen. — München, Berlin, Leipzig, 1921
- v. Ridegh R.: Közúti közlekedési balesetek nyomozása. — Budapest, 1935.
- Sándor L. dr. és Dietz K dr.: A nyomozás alapelvei. — Budapest, 1918.
- Stieber—Schneickert: Praktisches Lehrbuch der Kriminalpolizei. — Berlin, 1921.
- Stöhr A. Dr.: Psychologie der Aussage. — Berlin, 1911.
- Streicher H.: Die kriminalistische Verwertung der Maschinenschrift. — Graz, 1919.
- Schneickert H. Dr.: Die Bedeutung der Handschrift im Zivil- und Strafrecht. — Leipzig, 1906.
- Schneickert H. Dr.: Leitfaden der gerichtlichen Schriftvergleichung. — Berlin, 1918.
- Schneickert H. Dr.: Die Verstellung der Handschrift und ihr graphonomischer Nachweis. — Jena, 1925.
- Schneickert H. Dr.: Einführung in die Kriminaltechnik. — Berlin, 1921.
- Schneickert H. Dr.: Kriminalistische Spurensicherung. — Berlin, 1925.
- Schneickert H. Dr. jur.: Verheimlichte Tatbestände und ihre Erforschung. — Berlin, 1924.
- Schneickert—Osborn: Der technische Nachweis von Schriftfälschungen. — Halle, a. S., 1921.
- Szitznyai E.: Lélektan és Logika. — Budapest, 1911.
- Tenner Fr.: Kriminalistik in Merkblättern. — München, 1930.
- Türkel S. Dr.: Schrift, Schriftexpertise und Schriftexperten. Studien. — Wien, 1933.
- Türkel S. Dr.: Beiträge zur kriminalistischen Symptomatologie und Technik. — Graz, 1931.
- Vogel O.: Die Personenbeschreibung. — Berlin, 1931.
- Vogel O.: Brandstiftung und ihre Bekämpfung. — Berlin, 1929.
- Weingart A. Dr.: Kriminaltaktik. — Leipzig, 1904.
- Wendiggensen/W. Dr.: Strafbare Handlungen unter hypnotischem Einfluss und ihre Aufklärung. — Köln, 1935.
- Wulffen E. Dr.: Kriminalpsychologie. (Psychologie des Täters.) — Hamburg, 1926.

B) Folyóiratok:

- Abderhalden E. Dr.: Handbuch der biologischen Arbeitsmethoden. — Halle a. d. Saale.
 Beiträge zur gerichtlichen Medizin. — Wien.
 Csendörségi Lapok.
 Der Gendarm. Fachblatt der Landjägerei. — Berlin.
 Der Gendarmerie Beamte. — Tulln a D.
 Deutsches Polizeiarchiv. — Lübeck.
 Die Polizei, Zeitschrift für das gesamte Polizeiwesen. — Berlin.
 Die Polizeifachkunde. — Dresden.
 Gendarmerie Rundschau. — Wien.
 Gross H.: Archiv für Kriminologie. — Leipzig.
 Internationale Öffentliche Sicherheit. — Wien.
 Kley—Philipp—Schneickert: Vierteljahresschrift für Angewandte Kriminalistik. — Berlin—
 Steglitz.
 Kriminalistische Monatshefte. — Berlin.
 Locard E. Dr.: Revue Internationale de Criminalistique. — Lyon.

Ritkábban előforduló rövidítések magyarázata:

alp.	= alpont
bek.	= bekezdés
BKL	= Bűnügyi Körözések Lapja
C	= Celsius
c.	= cím (című)
Cs. I.	= Csendőrségi Lapok
kb.	= körülbelül
L!	= lásd
ny. ao.	= nyomozó alosztály
Nyé.	= Nyomozati Értesítő
Nyk.	= Nyomozó kulcs
Nyut.	= Nyomozó alakulatok utasítása
p.	= pont
Szut.	= Szolgálati Utasítás
Tan. nyom.	= Tanulságos nyomozások
ú. m.	= úgymint
ú. n.	= úgynevezett

TARTALOM.

BEVEZETŐ.

A bűnözés tana (kriminológia) és segédtudományai	7
--	---

ELSŐ RÉSZ.

A nyomozás módszertana.

I. FEJEZET.

A nyomozásról általában.

1. A nyomozás fogalma	11
2. A rekonstrukció és a nyomozás menetének váza	12

II. FEJEZET.

Az adatok és az adatokkal járó munka.

A) Az adat fogalma és az adatok felosztása	14
B) Az adatok felkutatása és összegyűjtése	15
1. Az adatgyűjtés eszközei	15
Bűnügyi nyilvántartások	16
I. Az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal	16
II. A csendőrség bűnügyi nyilvántartása	17
2. Támpontok az adatgyűjtésre	18
I. Támpontok a tárgyi tényálladék felderítését célzó adatgyűjtésre	19
1. A sértett (feljelentő) személye	19
2. A zsákmány körülményei	21
3. Az elkövetés helye	23
4. Az elkövetés ideje	24
5, 6. Az elkövetés módja és eszköze	25
7. Az indítók	26
II. Támpontok az alanyi tényálladék felderítését célzó adatgyűjtésre	26
1. A tettes jelenléte a helyszínen	26
2. A tettes egyénisége	27
3. A bűncselekmény testi hatása a tettesre	35
4. A bűncselekmény lelki hatása a tettesre	36
5. Az indítók, mint a tettesre utaló támpont	40
6. Kinek volt kedvező alkalmja a cselekmény elkövetésére	46
7. Ki van vagy volt olyan eszközök és anyagok birtokában, amelyekkel a cselekményt elkövették	46

	Oldal
8. Ki van vagy volt olyan tárgyak birtokában, amelyeket a tettes a helyszínen hagzott	47
9. Ki van vagy volt a cselekmény elkövetéséből származó haszon birtokában	48
10. Ki tett vagy árult el előkészületi cselekményeket? Ki tért el rendes szokásától, életmódjától a cselekmény elkövetése előtti, alatti és az azt követő időben	49
11. Ki lehetett jelen a helyszínen az elkövetés idejében?	49
12. A gyanúsítható személy kilétének, egyéniségének, viszonyainak, életmódjának, multjának stb. vizsgálata	50
C) A megfigyelés. Az adatok vizsgálata, bírálata és rendezése	51
1. A megfigyelés	51
2. Az adatok vizsgálata	53
I. A fizikai vizsgálat	53
II. A szellemi vizsgálat	55
3. Az adatok bírálata (kritika)	57
4. Az adatok rendezése	61
D) Az adatok összefüggésükben való vizsgálata	66
E) Következtetés az adatokból	67
1. A következtetésről általában	67
2. Az oksági viszony	68
3. Józan ész — logikus (okszerű) gondolkozás	69
4. Vázlatos bevezetés a logikába, alapfogalmak	70
a) A képzetek	70
b) A fogalom	70
c) Az ítélet	70
d) Az ítéletek osztályozása	71
5. A következtetés művelete	72
a) A következtetés „elemei“	72
b) A következtetés módjai	73
c) A főtételek és altételek képzése, a zárótétel	74
d) Az előtételek értékének mérlegelése és ellenőrzése	75
6. A szillogizmusok és fajaik	76
I. Az egyszerű szillogizmus formái	77
a) A feltétlen (kategórikus) következtetés	77
b) A feltételes (hypothetikus) szillogizmus	78
c) A széjjelválasztó (disjunctív) szillogizmus	79
II. Az összetett szillogizmusok	80
1. A következtetési sor	80
2. Rövidített szillogizmusok. A lánckövetkeztetés	80
a) A lánckövetkeztetés módjai	81
b) Hibák felkutatása felgöngyöltetés által	82
7. Egyéb következtetési segédformák	83
a) A hasonlóságon alapuló következtetések	83
b) A valószínűségi következtetések	84
c) Az általánosítás (generalizáció)	85
8. A véletlen	85
F) A feltevések	86
1. A feltevések felállítása és szerepe a nyomozásban	86
2. A feltevések felállítására alkalmas tényezők összefoglalása	90
3. A feltevésekkel való munka	91
4. A feltevések ellenőrzésének módszerei	94
G) Megjegyzés az adatokkal járó műveletek időbeli sorrendjéhez	95

III. FEJEZET.

A tettes nyomozása.

	Oldal
A) A gyanúsítható személy kikutatása	96
I. Tetténérés eseteiben követendő eljárás	96
II. Önvád esetében követendő eljárás	97
III. Feljelentés esetén követendő eljárás	97
IV. Ismeretlen tettes esetén követendő eljárás	97
Bűnrészesek szerepének megállapítása, járulékos cselekmények nyomozása	105
V. Az alibi	105
B) A megszökött tettes üldözése és kézrekerítése	111
I. Az üldözési intézkedések	111
1. Az első bejelentés és tartalma	111
2. További adatok bejelentése	112
3. Feltevések, hogy a szökevény hová tűnhetett	115
4. A nyomonüldözés	116
5. Ismeretlen menekülési irány esetében teendő intézkedések	118
6. Ismert tettes esetén teendő intézkedések	119
7. Egyéb kiegészítő intézkedések	121
8. Az üldözés eszközei	122
II. Az üldözésben való közreműködésre felszólított örs teendői	123
III. Az elfogás utáni teendők	126
IV. A rádió a közbiztonság szolgálatában	129
1. A nemzetközi rádiószervezet	129
2. A magyarországi közbiztonsági rádióintézmények	130
a) Adó- és vevőállomások	130
b) Vevőállomások	131
c) A Nyomozati Értesítő bekapcsolása a rádiószolgálat kiegészítésére	131
d) A rádió felhasználása a közbiztonsági szolgálatban	131
3. A rádió a bűnözés szolgálatában. Titkos rádióadóállomások felderítése	131
V. A sajtó szerepe a nyomozásnál	132
1. A sajtó és a nyomzás ütköző érdekei	132
2. A sajtótól várható előnyök	133
3. A sajtóval járó hátrányok	135
4. A sajtóval való érintkezés	137

IV. FEJEZET.

A bizonyítás elmélete.

1. A nyomozás feladata a bizonyítás terén	138
2. A bizonyítás eszközei és módjai	140
a) A közvetlen és a közvetett bizonyítási mód	140
b) Melyik bizonyítási mód az értékesebb, a közvetlen vagy a közvetett?	143
c) A vegyes bizonyítási mód	145
3. A bizonyítás sarkalatos elvei	145

MÁSODIK RÉSZ.

Az adatgyűjtés eszközeinek tana.

I. FEJEZET.

A személyazonosító eljárások.

	Oldal
A) A személyleírás	149
1. A személyleírás általános szabályai	149
A személyleírás felvételének alkalmai	149
A személyleírás elkészítésének két módja	150
A személyleírás elkészítésének szempontjai	150
2. Az emberi test leírása	151
a) A megjelenés	151
b) A testrészek leírása	152
c) A hajzat	156
d) A különös ismertetőjelek	156
e) A tetoválás és lélektana	156
3. A személyleírás felhasználása a nyomozásnál	158
B) Az arckép	158
1. Személyek fényképezésének módjai	158
2. Műszaki szabályok és tanácsok	159
3. Az arckép előnyei és hátrányai más azonosító eljárásokkal szemben	161
4. Az arckép alkalmazási lehetőségei személyek felismerése és azonosítása terén	161
C) Az anthropométria (Testmérő eljárás)	162
1. Az anthropométria alapja	162
2. Az anthropométria, mint nyilvántartási rendszer	163
3. Az anthropométria bírálata	163
D) Az ujjnyomatrendszer (Daktyloskopia)	164
1. Az ujjnyomatrendszerről általában	164
2. Az ujjnyomatrendszer történelmi háttere	165
I. Az ujjvégek élettani sajátosságai	167
1. A daktyloszkópia élettani alapja	167
a) A vonalrajz nem ismétlődik	167
b) A vonalrajz nem változik	167
2. Az ujjvégek felületének vonalrajza	168
a) A fodorszálak és barázdák	168
b) Az ujjnyomok fajtái	168
I. Az ívfajták	169
II A hurokfajták	170
III. Az összetett fajták	172
3. Az ujjnyomok alkotórészei	176
II. A daktyloszkópiai nyilvántartási rendszer	178
1. Gyakorlati felhasználhatósága	178
2. Az ujjnyomatlapgyűjtemény a (tíz ujjas nyilvántartás)	179
3. Az egyujjas (mondaktyloszkópiái) ujjnyomatgyűjtemény	179
4. A nemzetközi nyilvántartások	180
5. A nyilvántartások apasztásának fontossága	180
6. Az ujjnyomatlapok	181
a) Az ujjnyomatlapok felvétele	181
b) A gonosztevők mesterkedései	182
c) Az ujjnyomatlapok sokszorosítása	182

III. A helyszíni ujjnyom	183
1. Az ujjnyom gyakorlati felhasználhatósága	183
2. A helyszíni ujjnyomok nevei	183
3. A helyszíni ujjnyomok felkutatása	184
4. A lappangó ujjnyomok előidézése	185
a) Előidézés megvilágítással és ráleheléssel	185
b) Mechanikai előidézési eljárások	186
c) Vegyi előhívási eljárások	187
d) Mennyi idő után hívhatók elő az ujjnyomok?	190
5. A helyszíni ujjnyomok rögzítési eljárásai	190
a) Rögzítés folizással	190
b) Rögzítés fényképezéssel	191
c) Rögzítés rögzítő folyadékokkal	192
d) Rögzítés celluloidlappal	192
e) A rögzítés sorrendje	192
f) Előhívás és rögzítés rendkívüli esetekben	192
6. A vonal és oldalhelyesség	193
7. Az ujjnyomok és ujjnyomatok összehasonlítása	196
Az ujjnyom fajtájának megállapítása	197
A sajátosságok és fodorszámok megállapítása	197
Csonka helyszíni ujjnyomok azonosítása	202
A póruskép összehasonlítása	202
8. Következtetés a korra	202
9. Következtetés a foglalkozásra	204
10. Következtetés az ujjakra	204
11. A daktyloszkópia egyéb alkalmazási lehetőségei	205
IV. Kivonat a bűnügyi nyilvántartást szabályozó I. M. rendeletről	205
E) Személyazonosítás tanukkal	207
I. A tanúkkal való személyazonosításról általában	207
II. A tanúknak jutó feladatok a személyazonosításnál	207
1. A személyazonosságot igazoló tanú	207
2. A felismerő szemtanú (fülltanú)	208
a) Eljárás, ha a szemtanú előtte ismert személyt látott	208
b) Eljárás, ha a tanúnak azelőtt soha nem látott személyt kell felismernie	210

II. FEJEZET.

A személyi jellegű adatok megszerzése és a nyomozásnál szereplő személyek.

A)

Személyi jellegű adatok megszerzése, bírálata és értékelése.

I.

A személyi jellegű adatok (személyi bizonyítékok) fogalma, jelentősége és megszerzésük módja.

1. A személyi jellegű adatokról általában	213
2. A személyi jellegű adatokat szolgáltató, továbbá elbírálásuknál és értékelésüknél tekintetbe jövő személyek	214
3. A személyi jellegű adatgyűjtés ténykedései	214
4. A kikérdezés és a vallomás	215
5. A szavahihetőség elbírálása	215

II.

A vallomás (tanúzás) lélektana:

	Oldal
1.	
A vallomás lélektanának jelentősége és területe	216
2.	
A tanúzás lelki folyamatának felbontása.	
a) A tanúvallomás úljának vázlatos ismertetése a vallomás tárgyára vonatkozó észrevételtől az írásbafoglalásig	217
b) A tanúzásnál lejátszódó lelki folyamatok (mozzanatok) áttekintő összefoglalása	218
3.	
A tanúzásnál lejátszódó lelki folyamatok (mozzanatok) részletes megvilágítása.	
A) Lelki folyamatok a vallomást-tevőnél	219
1. Az észrevétel	219
a) Az érzékelés	219
I. Az érzékelés fogalma	219
II. Az érzékelést befolyásoló tényezők	220
aa) Belső tényezők	220
bb) Külső tényezők	225
b) A megértés (felfogás)	226
c) A becslés	228
I. A becslésről általában	228
II. Térbecslés	228
III. Időbecslés	229
IV. Mennyiségbecslés	230
d) Az észrevétel sajátosságai az egyes érzékszervek szerint	230
I. A látás	230
II. A hallás	233
III. Szaglás, ízlés, tapintás	236
e) A tanúvallomás első mozzanatának (az észrevétel) összefoglalása	238
2. és 3. Az emlékezet és emlékezés	240
a) Az emlékezet és emlékezés folyamatáról általában	240
b) Az emlékezetbe vésés vagy megjegyzés és az azt befolyásoló tényezők	241
c) Az emlékezetben tartás és az azt befolyásoló tényezők	243
d) Az emlékezés	246
I. Az emlékezés működése és az azt befolyásoló tényezők	246
II. A kikérdező hatása az emlékezésre. A szuggesztív kérdések	248
1. Meghatározó kérdés	249
2. A választásos (diszjunciós) kérdés	249
3. Az elváró kérdés	250
4. A feltételező kérdés	250
III. Az emlékezés serkentése	250
IV. A tanúvallomás második és harmadik mozzanatának (emlékezet: és emlékezés) összefoglalása	252
4. Visszaadás vagy előszóval való kifejezés	252
A leggyakrabban előforduló hibák	253
a) pontatlanság	253
b) túlzás	253
c) a szavak értelmének félreismerése	253

Segítség	255
Összefoglalás	255
5. A tanúvallomás lélektanában való jártasság gyakorlati haszna a nyomozó csendőr számára	255
B) Lelki folyamatok a kikérdezőnél	256

III.

Különleges tényezők befolyása a vallomásra.

A) A kor és nem	256
1. A gyermek	257
2. A serdülő gyermek	259
a) A serdülő fiú	259
b) A serdülő leány	259
3. A felnőtt ifjúság	260
4. Az aggkor	260
5. A nő	261
B) A hipnotizmus	263
C) Az alkohol	265
1. A heveny alkoholmérgezés	265
Az ittasság beszámíthatósági foka	266
A beszámíthatóság elbírálására szolgáló körülmények	266
Az ittassági tünetek megállapítása	267
2. Az idült alkoholmérgezés	268
D) A morfium és kokain	269

B)

A nyomozásnál szereplő személyek.

I. A esendőr és a vele szemben támasztott követelmények.

1. A testi rátermettség	270
2. Gyakorlati készségek és ügyességek	270
3. Szellemi rátermettség	270
a) Helyes érzékei és értelmi felfogó képesség	271
b) Jó megjegyző képesség	271
c) Jó emlékezet és emlékező tehetség	271
d) Kombináló képesség	271
e) Képesség a logikus (okszerű és észszerű) következtelésre	271
f) Összpontosító képesség	271
g) Helyes téralképzés és tér (helyzet) érzék	272
h) Arcemlékezet	272
4. Ismeretek	272
5. Kedély- és jellemtulajdonságok és egyéb tényezők	274

II. A sértett és a feljelentő lélektana.

1. A feljelentés	281
2. A valótlan feljelentés okai	282
I. A tévedésen alapuló valótlan feljelentés okai	282
II. A szándékosan tett valótlan feljelentés okai	282
3. A feljelentés elhallgatása	283
4. A feljelentés megbízhatóságának ellenőrzése	284

III. A tanú lélektana és tanúkikérdezés technikája.

A) A tanú lélektana	285
1. A tanú fogalmának meghatározása	285
2. A tanúk osztályozása	285
a) Osztályozás a nyomozásba való bekapcsolódás szempontjából	286
b) A tanúk osztályozása tárgyilagosság szempontjából	287
c) A tanúk osztályozása az észlelés közvetlensége szempontjából	287
d) A tanúk osztályozása igazmondás szempontjából	288
I. A tévedő tanú	288
II. A hamis tanú	288
e) A tanúk osztályozása a vallomástételnél való viselkedésük szempontjából	290
B) A tanúkikérdezés technikája	291
1. A kikérdezés időpontja	291
2. A tanú személyazonosságának megállapítása	292
3. A kikérdezésre való felkészülés	292
4. A tanú megnyugtatása és bizalmának megnyerése	292
5. A helyes bánásmód	293
6. A tanú összefüggő előadása	294
7. A kérdések	295
8. A tanú emlékezetének serkentése	296
9. A tanú bemondásainak ellenőrzése	296
10. Szakértők bevonása a kikérdezéshez	299
11. A tanú magatartásainak figyelése	299
12. Jegyzetek készítése	299
C) Emlékeztető a tanúkikérdezés technikájához	299

IV. A gyanúsított lélektana és kikérdezésének technikája.

A) A gyanúsított lélektana.	300
1. A beismerés jelentősége	300
2. A beismerés megszerzésének akadályai és értékelésének nehézségei	301
3. Az önfeljelentés	302
a) A való önfeljelentés rúgói	302
b) A valótlán önfeljelentés	303
I. A jóhiszemű hamis önfeljelentés rúgói	303
II. A rosszhiszemű, valótlán önfeljelentés rúgói	305
Az önfeljelentés valódiságának ellenőrzése	306
B) A gyanúsított kikérdezésének technikája	306
1. Különbség a gyanúsított és a tanú kikérdezése között	306
2. A gyanúsított kikérdezésének leggyakoribb hibái	307
3. A gyanúsított egyéniségével való megismerkedés	309
4. A kikérdezés időpontja	310
5. Előkészületek a kikérdezésre	312
6. A meghallgatás szaka	312
7. A kérdések feltevésének szaka	316
8. A „valótlán (hamis) védekezés“	317
9. A beismerés	318
10. Eljárás a beismerés után	321
C) Kikérdező fogások, gonosztevő fortélyok a kikérdezőkor	323
1. A kikérdező fogások	323
2. Gonosztevő fortélyok	324
D) Emlékeztető a gyanúsított kikérdezésének technikájához	327

C)

A vallomás rögzítése.

1. Általában	329
2. A rögzítés a tartalom tekintetében	329
3. A rögzítés a terjedelem tekintetében	330
4. A rögzítés a vallomás elhangzásának körülményei tekintetében	331
5. Egyéb tudnivalók	331

III FEJEZET.

A szakértők.

A) A szakértő általában	333
1. A szakértők igénybevételének jelentősége	333
2. A szakértők fogalmának meghatározása	335
3. Tájékozottság, amelyre a nyomozó esendőrnek a szakértők igénybevételénél szüksége van	335
4. A szakértőkként tekintetbe jövő személyek	336
5. Bűnügyi laboratóriumok és szakértői vizsgálatokat teljesítő tudományos intézetek	336
6. A leggyakrabban igénybe vett szakértők	337
B) Az orvosszakértő	337
1. Az orvosszakértő általános feladatköre	337
2. Az orvosszakértői vizsgálat tárgyai	338
a) Az élő ember	338
b) A holttest	338
c) Tárgyak, anyagok és nyomok vizsgálata	338
3. A törvényszéki orvosok	339
4. Az Igazságügyi Orvosi Tanács	339
C) A vegyész	339
D) A mikroszkóp	340
1. Górcsövi (mikroszkópiái) vizsgálat jelentősége	340
2. A bűnügyi vizsgálatoknál használatos górcsövek (mikroszkópok)	340
3. A górcsővel (mikroszkóppal) teljesíthető különböző vizsgálatok	341
E) A fizikus, mineralógus, botanikus, zoológus, meteorológus	341
1. A fizikus (természettudós)	341
2. A mineralógus (ásványtanudós)	341
3. A botanikus (növénytanudós)	342
4. A zoológus (állattantudós) és a meteorológus (időjárástantudós)	342
F) A bűnügyi fényképészet	343
1. A bűnügyi fényképészet viszonya az egyéb fényképészethez	343
2. A bűnügyi fényképészet feladatai	343
I. A bűnügyi fényképészet szerepe a leírás rögzítése terén	344
a) Általános alkalmazási lehetőségek	344
b) Különleges fényképezőgépek és a velük megoldható feladatok	345
1. A méretező fényképezés	345
2. A mozgófényképezés	345
3. A titkos fényképészet	345
4. A távfényképezés	345
5. A térhatású (stereoszkoپیai) fényképezés	345
6. A térhatású méretező fényképezés	346
7. A mikrophotographia (górcsőben látható nagyítás fényképészeti rögzítése)	346

	Oldal
II. A fényképezet felkutató (előhívó) szerepe	346
a) A fényképezőlemezek szférzékenysége	346
b) A vörösrőn inneni és az ibolyán túli sugarak	347
c) A kutatófeladatok megoldását szolgáló egyéb fényképezési eljárások	348
1. A röntgen fényképezés	348
2. A nagyítás és színszűrők alkalmazása	348
3. A dombor- (relief) fényképezés	349
III. A fényképezet a bűnözés szolgálatában	349
G) Az írásszakértő	349
1. Az írásszakértő működési területe	349
a) A kéz- és gépirások azonosítása	349
I. Kézzel írott íráspróbák	349
II. Gépirásos íráspróbák	351
III. Egyéb összehasonlítási anyag	351
b) Íráshamisítások vizsgálata	352
c) Következtetések az írásból	352
H) A fegyverszakértő	352
1. A fegyverszakértő működési területe	352
2. A fegyverszakértőkként igénybe vehető személyek	353
3. A nyomozó csendőr számára szükséges ismeretek	353
J) A könyvszakértő	353
K) Egyéb szakértők	354
L) A szakértői vélemény értékelése és a nyomozó csendőrré hármló kötetes	354

IV. FEJEZET.

A helyszíni szemle.

A)

Nyomtan.

I. A nyomokról általában	358
II. A lábnyomok	361
A) A lábnyomokról általában	361
B) A lábnyomok felosztása	362
C) A lábnyomok felkutatása	363
D) A lábnyomok ideiglenes biztosítása	364
E) Következtetés a lábnyomokból. Mit lehet a lábnyomokból megállapítani	365
1. A tettes érkezési, távozási irányának és megtett útjának megállapítása	365
2. Következtetés a tettesnek a helyszínen való viselkedésére	366
3. A tettesek számának és szereposztásának megállapítása	366
4. Következtetés a cselekmény elkövetési idejére	366
5. A mozgás nemeinek megállapítása	367
a) A járás mechanikája	367
b) A járás mechanikájából adódó különleges szabályok	268
c) A futás, rohanás, ugrás, lábujjhegyen való lopódzás és állás	370
6. Következtetés a korra	371
7. Következtetés a nemre	371
8. Következtetés a termetre (testmagasság, súly terjedelem)	372
9. Következtetés a társadalmi osztályra	372
10. Következtetés a tettes egyéni sajátosságaira	373
a) Az egyes lábnyom képe	373
1. A meztelen láb nyoma	373
2. A harisnyás láb nyoma	374

	Oldal
3. A lábbelis nyom	374
4. A csonka, hibás láb nyoma	375
b) A csapás képe	375
1. A csapásképnél előforduló fogalmak	375
2. A járásmód	375
3. A lábfejtartás	376
4. A járásmód és lábfejtartás összekapcsolódása	376
5. A megállás nyomképe	377
6. A lábnyomesapás mentén egyéb nyomok és bűnjelek után való kutatás	378
7. A lábnyomokból való következtetés összefoglalása	378
F) Lábnyomok hamisítása	379
G) A lábnyomok rögzítése. A rögzítés módjai	380
1. A lábnyomok fényképezése	380
2. A lábnyomok leírása, lerajzolása és lemérése	381
a) A leírás	381
b) A lerajzolás	381
c) A mérés	381
3. A lábnyomok lemintázása	382
a) Benyomatok mintázása	382
A Poller-féle mintázó eljárás	386
b) Lenyomatok rögzítése	390
II) A lábnyomok összehasonlítása és azonosítása	391
1. Az összehasonlítás célja	391
2. Az összehasonlításnál követendő eljárás	391
a) Benyomatok összehasonlítása	392
b) Lenyomatok összehasonlítása	392
3. A sajátossági pontok szerepe az összehasonlításnál	393
4. Az összehasonlításához szükséges próbanyomok előállítására	394
5. Gyanúsított lábbelijének szakértői vizsgálatra való bocsájtása	394
III. A bot beszúrásának nyomai	394
IV. Állatok nyomai	395
V. Szekér- és kocsinyomok	396
VI. A lövési nyomok	398
A) A lövés leadási helyének, a lőtávolságnak és a löiránynak megállapítása	398
1. A löállítás megállapítása	398
2. A lőtávolság megállapítása	399
3. A lövés irányának megállapítása	403
B) A fegyver helyzetének és állapotának rögzítése	405
C) Az ismeretlen fegyver nemének és rendszerének meghatározása és a gya- núba vett fegyver azonosítása	407
1. Fegyverismeretek	407
I. Puskák	407
II. Maroklőfegyverek	409
III. Géppisztolyok	411
2. A löporszemcsék, fojtás felkutatása és kiértékelése	412
3. A kilőtt hüvelyek felkutatása és kiértékelése	413
a) A kilőtt hüvelyek fajtái	413
b) A hüvelyen keletkező elváltozások	414
c) A hüvelyek kivetésének körülményei	416
d) A hüvelyek felkutatása	417
e) A hüvelyek azonosítása	418
4. A lövedék felkutatása és kiértékelése	418

	Oldal
D) A lövések számának és sorrendjének megállapítása	421
E) A lövés idejének meghatározása	422
F) Robbanószerek	422
VII. A vérnyomok	424
A) A vérnyomokról általában	424
B) A vérnyomokkal kapcsolatos kérdések	424
I. A vér mennyiségének kérdése	425
II. A vérnyom alakja és helyzete	426
1. A vérnyomok alakjának és elhelyeződésének jelentőségeiről általában	426
2. A csepegés	427
3. A fecskendezés, preckelés	427
4. A csurgás, lefolyás	430
5. A vonszolási (mázolt) vérnyomok	430
6. Egyéb alakok	430
III. A vér minősége tekintetében felmerülő kérdések. A vérvizsgálatok	430
1. Vér-e? A vér kimutatására szolgáló eljárások	431
2. Ember- vagy állatvér-e, milyen állat vére? A kimutatás módjai	432
3. Az áldozattól vagy gyanúsítottól származik-e a vér? (individuális kérdés)	438
4. A vér milyen vérzéstől eredt?	435
C) A vérnyomok felkutatása	436
1. A felkutatás általában	436
2. A helyszínen levő vérnyomok felkutatása	437
3. Felkutatás a bűnjeleken	437
4. Felkutatás a gyanúsított (sértett) személyén	437
D) A vérnyomok biztosítása	438
1. A vérnyomok fényképezése	439
2. A vérnyomok leírása	439
3. A vérnyomok lerajzolása	439
4. A vérnyomok természetben való biztosítása	439
VIII. A fogak nyomai, harapások	440
A) A harapások nyomának szerepe bűncelekményekkel kapcsolatban	440
B) A fognyomok kriminalisztikai jelentőségének alapja	440
C) A harapások előfordulási helyei és a harapások nyomának kiértékelése	441
I. Az emberi testen keletkezett harapási nyomok	441
1. Az embertől származó harapások	441
a) Keletkezésük okai	441
b) Az emberi harapásnyomokból levonható következtetések	442
2. Az állatoktól származó harapások	443
II. Élelmiszereken visszamaradt fognyomok	445
D) Fognyomok rögzítése és azonosítása	446
E) A fogazat szerepe ismeretlen személyek azonosításánál	446
IX. A körmök nyomai, karmolások	447
X. Az eszköznyomok	448
1. Az eszköznyomok gyakorlati jelentősége	448
2. Szakértők igénybevétele	449
3. Szerszámismeretek és ismeretek megszerzésének módja	449
4. Szerszámnyomok keletkezése. Sajátosságok jelentősége	450
5. Az eszköz azonosítása a nyommal	451
a) Éleken levő sajátosságok	451
b) Felületeken levő sajátosságok	454
6. Az eszköznyomok rögzítése és biztosítása	464
7. A Momen-féle mintázó-eljárás technikája	464

XI. Hajszálak, szőrök, fonalak	466
1. Hajszálak, szőrök fonalak szakértői vizsgálatával tisztázható kérdések általában	466
2. A szakértői vizsgálattal tisztázható kérdések részletes megvilágítása	466
a) Haj, szőr, növényi rost, szövetszál megkülönböztetése	466
A haj anatómiai felépítése	466
b) A szörképlet embertől vagy állattól való-e. Ha állattól, milyen állattól származik	467
c) Milyen testrésztől származott a haj-(szőr)-szál	468
d) Milyen korú egyéntől származott a hajszál?	469
e) A leválás módjainak megállapítása	469
f) A hajszálak azonosítása és összehasonlítása	469
3. A hajszálak felkutatása	471
XII. Emberi váladékok	472
1. Ondónyomok	472
Az ondónyomok felkutatása	474
Az ondószálcák származása	474
2. Az ürülék	475
3. Az orrváladék és köpet	476
4. A vizelet	477
5. Anyatej	477
6. A fülzsír	477
XIII. Egyéb anyagnyomok	477
1. Különféle tisztátalanságok	477
2. Por	478
3. Talajnyomok	479
4. Gyertyanyomok	481
5. Dohányneműek és azok hamuja	481
6. Gyufaszálak	482
XIV. Írásvizsgálatok	483
1. Az írásnyomokról általában	483
2. Az írásnyomokkal kapcsolatban felmerülő kérdések	483
a) Írásazonosítás	483
b) Hamisítások	484
c) Láthatatlan írások előhívása	485
d) Eltépett, elégett iratok	486
e) Rejtjeles írások megfejtése	487
XV. Bűnjelek kezelése és csomagolása	489
1. A bűnjelek kezelésének és csomagolásának általános szabályai	489
2. A szakértő tájékoztatására szolgáló adatok kísérő iratba foglalása	490
3. Egyes bűnjelek csomagolásának módjai	491
a) Folyadékok	491
b) Nedves, ragadós anyagok	491
c) Hullarészek	491
d) Szilárd tárgyak	492
e) Málékony anyagok	492
f) Vérnyomos bűnjelek	492
g) Ondónyomos bűnjelek	495
h) Lőfegyverek, lőszer	496
i) Hajszálak	496
j) Elszenesedett papírok	496
k) Momsen-mintázatok	497
l) Átlőtt ablaküvegek stb.	497

	Oldal
m) Porszerű anyagok	497
n) Írásnyomok	497
o) Eljárás mérgezéseknél	498
p) Eljárás gyujtogatással kapcsolatos bűnjelekkel	499
r) Eljárás fényképezőkazettákkal és filmtekerésekkel (filmsomagokkal)	500
s) Ujjnyomok, folipapírok és ujjnyomos tárgyak	500
t) Egyes bűnjelek enyészet ellen való megóvása	501
u) Eljárás nem szállítható bűnjeltárgyakkal	501

B)

A helyszín fogalma, a helyszíni szemle célja, jelentősége és szabályai.

1. A helyszínelésről általában	502
a) A helyszín fogalma	502
b) A helyszíni szemle célja	503
2. Felszerelés a helyszíni szemléhez	503
a) A helyszínelő bőröndök	503
b) A helyszínelő-gépkocsi	504
3. Általános szabályok a helyszínelésre	504
4. Általános helyszíni szemle	506
5. A részletes helyszíni szemle	508
I. Holtanyag. Nyomok, bűnjelek felkutatása	508
a) A részletes helyszíni szemle célja	508
b) Támpontok a helyszíni adatgyűjtéshez	509
c) A felfedezett nyomok ideiglenes biztosítása	510
d) Az elváltozások keletkezési idejének megállapítása. A helyszín három helyzete	511
e) A részletes szemle kiterjesztése a helyszín környékére	511
f) A helyszíni szemle megisméltése és a helyszín őrzése	512
II. Élőanyag. Tanúk felkutatása, tanúk és terhelt kikérdezése	513
6. Koholt bűncselekmények. A beállított helyszín	513

C)

A helyszín rögzítése.

1.

A rögzítés feladatairól és a rögzítés eszközeiről általában	515
1. A rögzítés feladatai	515
2. A rögzítés eszközei	516

2.

A helyszínelés	517
A leírás technikája	519

3.

A helyszíni fénykép	521
I. A zárt helyen levő helyszín fényképezése	522
II. Szabadban levő helyszín fényképezése	523

4.

A helyszínrajz	525
I. A helyszínrajzkészítés általános irányelvei	525
1. A helyszínrajzzal szemben támasztott követelmények	525
2. A rajzban való ábrázolás nemei	526

3. Rajzfelszerelés	526
4. A helyszínrajz tárgya	528
5. A kisebbítési arány megválasztása és a méretarány kiszámítása	528
6. A mérték (mérleg) megszerkesztése	531
7. Világtájak megállapítása	534
a) Világtájak megállapítása tájolóval	534
b) Világtájak megállapítása zsebóra segítségével	535
c) Világtájak megállapítása a nap állásából	537
d) Világtájak megállapítása az északi sarkesillag segítségével	537
8. A térkép és rajzlap tájékozása	537
9. Az álláspont meghatározása	539
10. Mérések	543
a) A mérésről általában. A vízszintes távolságok mérése	543
b) Függőleges méretek meghatározása	544
c) Szögek mérése, irányok átvitele a rajzlapra	544
d) Vízszintes szögek mérése	545
e) Függőleges szögek mérése	549
11. A rajz kivitele	551
12. Egyezményes jelek. Egyéb használatos jelek	554
II. Részletes irányelvek egyes helyszínrajzok készítéséhez	556
1. Helyiség, szoba rajzolása	556
a) Szoba ábrázolása alaprajzban	556
b) Szoba ábrázolása keresztvetületben	558
2. Lakás és épület rajzolása	558
a) Lakások rajzolása	558
b) Épületek rajzolása	561
3. Épület és közvetlen környékének rajzolása	562
4. Helyiségrész (város, községrész) rajzolása	564
5. Közlekedési balesetek helyszíni rajzai	565
6. Tereprész helyszíni rajza	566
7. Egyes tárgyak rajzolása	569
III. Kereszmetsetek szerkesztése	572
IV. Emlékeztető a helyszínrajzok készítéséhez	574

V. FEJEET.

A házkutatás.

1. A házkutatás célja	576
2. A házkutatás előkészítése	576
3. A házkutatásnál felmerülő kérdések	577
a) Mit kell keresni	577
b) Hol és hogyan kell keresni	579
4. A házkutatás végrehajtása. Általános és részletes kutatás	580
5. Rejtekhelyek és azok felfedezése	581
6. Kutatás szabadban levő területen	583
7. A házkutatás egyéb szabályai	583
8. Egyes tárgyak, járóművek átkutatása	584

VI. FEJEZET.

A személymotoszás	586
-----------------------------	-----

VII. FEJEZET.

A feltűnés nélküli puhatolás és megfigyelés polgári ruhában.

1. A polgári ruhás szolgálatról általában	588
2. A polgári ruhában teljesített feladatok felosztása	589
I. A feltűnés nélküli puhatolás (fűrkészés)	589
1. A puhatolás célja	589
2. Személyekre vonatkozó adatok beszezési módja	589
3. A feladatok felosztása időtartam szempontjából	590
4. A feltűnés nélküli puhatolás elvei	590
A) A feladat megoldásának előkészítése	591
B) A feladat megoldására kiszemelt nyomozó helyes megválasztása	591
C) A helyes és célszerű ürügy megválasztása	592
D) A megszemélyesítendő alak helyes megválasztása és alakítása	593
E) A kikérdezés helyes módja	594
F) Bizonyos határok betartása	595
G) Kellemetlen helyzetek	595
II. A megfigyelés polgári ruhában	596
1. A megfigyelésről általában	596
2. A megfigyelés elvei	597
A) A megfigyelés felvétele	597
B) A nyomonkövetés	598
3. Feltűnés nélküli puhatolás és megfigyelés ritkán települt, gyéren lakott helyeken (falun, tanyán)	601
I. A vidék (a falu) különleges viszonyai	601
II. A nehézségek ellensúlyozására alkalmas módszerek összefoglalása	602
III. A módszerek részletes megvilágítása	602
IV. A „B” egyének alkalmazása	607

VIII. FEJEZET.

A bűnjelek leírása és azonosítása

1. A bűnjelleírás megszerkesztése	608
A) A bűnjelleírás jelentősége	608
B) A bűnjelleírás általános elvei és módjai	609
1. Leírás közvetlen megfigyelés alapján	609
2. Leírás bemondás alapján	610
C) A bűnjelleírás részletes szabályai	611
I. A tárgyleírás	611
a) A tárgyleírás általános szempontjai	612
b) Emlékeztetők a leggyakoribb bűnjelek leírásához	618
II. Az állatleírás	627
2. Bűnjeleknek a leírás alapján való azonosítása	631
Irodalom	633
Használt rövidítések magyarázata	636